

# **Krediet en problematische schuldenlast: welke geografische verschillen?**

**R. Duvivier**

## **Samenvatting:**

In dit artikel zullen we in de eerste plaats aantonen dat inwoners van bepaalde delen van het land meer een beroep doen op krediet dan inwoners van andere regio's. Vervolgens zullen we aantonen dat kredietnemers in bepaalde regio's meer moeilijkheden ondervinden om hun krediet tijdig terug te betalen.

Het blijkt meer bepaald dat een groter percentage Walen een consumentenkrediet heeft, terwijl de Vlamingen eerder een hypothecair krediet hebben. De Brusselaars hebben minder kredieten, zowel hypothecaire als consumentenkredieten. Ook het geleende bedrag en het aantal kredieten verschilt: de Walen hebben meer kredieten dan de Vlamingen, maar wel voor een lager bedrag.

Deze feiten zijn nog opmerkelijker wanneer we de subregio's bekijken die sterker worden getroffen door een precaire economische situatie: in regio's met een hoge werkloosheidsgraad en waar de inwoners een lager inkomen hebben komen meer consumentenkredieten en minder hypothecaire kredieten voor. Er komen ook meer kredieten voor, hoewel de geleende bedragen lager zijn.

Vanzelfsprekend hebben inwoners van de economisch meest kwetsbare landsdelen meer moeilijkheden om hun kredieten tijdig terug te betalen. In deze delen van het land is het gemiddeld aantal onbetaalde kredieten hoger. Ter informatie, in de provincie Vlaams-Brabant hebben slechts 3 kredietnemers op 100 problemen om hun kredieten terug te betalen, tegenover iets meer dan 10 op 100 in het administratieve arrondissement Charleroi.

Dit artikel vertrekt vanuit twee vragen die we willen onderzoeken. Enerzijds zullen we ons afvragen of de gegevens van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren (CKP) van de Nationale Bank van België (NBB) geografische verschillen vertonen op het vlak van krediet en overmatige schuldenlast. Anderzijds zullen we ons, indien het antwoord op deze eerste vraag positief is, afvragen of deze geografische verschillen in verband gebracht kunnen worden met een aantal sociaaleconomische factoren.

De enkele gegevens die tot op heden door de CKP werden geleverd op voldoende gedetailleerde geografische schalen hebben steeds geleid tot het idee dat sommige delen van het land meer te maken hadden met wanbetalingen inzake krediet. Dit zijn natuurlijk ook de regio's met de meest kwetsbare inwoners op sociaaleconomisch vlak. Hoewel tot op heden weinig gegevens hebben toegelaten om dit aan te tonen, hebben de waarnemers van de kredietmarkt vaak geargumenteed dat het schuldenprofiel van de gezinnen varieerde naargelang hun sociaaleconomische kenmerken. Zo zouden onder meer de allerarmsten relatief meer gebruik maken van consumentenkrediet en, meer bepaald, van kredietopeningen om bepaalde aankopen te financieren. Als dergelijke beweringen correct blijken te zijn, dan zouden de gegevens van de Positieve Centrale eveneens moeten variëren op geografisch vlak volgens de sociaaleconomische kenmerken van de verschillende regio's van het land.

Aangezien de CKP weinig gegevens publiceert op voldoende nauwkeurige ruimtelijke schaal<sup>1</sup>, was het tot eind 2011 redelijk moeilijk om de vragen over het bestaan en de omvang van dergelijke verschillen te bestuderen. Sinds 2012 is een zeer groot aantal gegevens beschikbaar over de gemeenten (op postcode), zodat het mogelijk is deze vragen behoorlijk te onderzoeken.

Wij zullen in deze tekst beginnen met een voorstelling van de grote lijnen van de methode die in de rest van de tekst gevolgd zal worden (punt 1). Daarna zullen wij achtereenvolgens de gegevens afkomstig van de Positieve Centrale (punt 2) en van de Negatieve Centrale (punt 3) voorstellen. De analyses van deze twee luiken van de Centrale zullen een antwoord geven op dezelfde vragen. Eerst zullen we ons afvragen in welke delen van het land de bestudeerde fenomenen zich het meest voordoen. Vervolgens, en voor zover de gegevens beschikbaar zijn, zullen we de correlaties bestuderen die, op het niveau van de administratieve arrondissementen, kunnen worden gelegd tussen de gegevens van de Centrale en een geheel van gegevens aan de hand waarvan de arrondissementen op sociaaleconomisch vlak kunnen worden gekenmerkt.

Wij zullen ons afvragen of de geografische verdeling van de werkloosheidsgraad een verklaring kan vormen voor de eventuele bewezen ruimtelijke organisaties voor krediet en betalingsachterstand. De werkloosheidsgraad wordt hier beschouwd als een indicatieve variabele voor de kwetsbaarheid van de gezinnen op sociaaleconomisch vlak.

Wij zullen eveneens vragen stellen over hoe het gemiddelde inkomen en de bevolkingsdichtheid de ruimtelijke heterogeniteit in de gegevens van de Centrale kunnen verklaren. Hoewel het gemiddelde beschikbare inkomen, net zoals de werkloosheidsgraad, gebruikt wordt als indicator van de sociaaleconomische kwetsbaarheid van de gezinnen, zal de bevolkingsdichtheid worden gebruikt, omdat deze rekening houdt met het landelijke/stedelijke karakter van de regio's in kwestie.

Bij wijze van besluit zullen we trachten om onze analyse in perspectief te plaatsen door ze te vergelijken met andere analyses van de markt voor het krediet aan particulieren en van de problematiek van de overmatige schuldenlast (punt 4).

### ***1\*) Geografische determinismen: hoe ze opsporen en interpreteren?***

Wij zullen dus het bestaan van een bijzondere geografische organisatie in de gegevens van de CKP onderzoeken. In haar meest eenvoudige vorm bestaat de analyse van de ruimtelijke gegevens in het observeren van een cartografie van de gegevens om het bestaan van een bijzondere geografische organisatie te achterhalen via welke de waarden van bepaalde variabelen in bepaalde delen van het land lijken samen te hangen met de waarden van diezelfde variabele binnen aangrenzende ruimtelijke eenheden. Er zal een geografische organisatie duidelijk worden voor een variabele als de waargenomen geografische verdeling

---

<sup>1</sup> Tot eind 2011 werden alleen de gegevens met betrekking tot het aantal personen dat in het positieve bestand en in het negatieve bestand was geregistreerd aan de administratieve arrondissementen geleverd. Sommige gegevens over de collectieve schuldenregeling werden dan weer geleverd aan de gerechtelijke arrondissementen.

niet toelaat om tot een afwijkende verdeling via het grondgebied te besluiten. In dergelijk geval hebben we de indruk dat er een geografisch determinisme bestaat: de geografische organisatie van de gegevens geeft suggereert dat de geografische positie een variabele is die het belang van het bestudeerde fenomeen toelicht.

Hoe deze geografische determinismen toelichten? Het spreekt voor zich dat in bepaalde studiedomeinen de locatie een essentiële variabele is waarmee rekening gehouden moet worden. Dit is bijvoorbeeld het geval voor de woningprijs, die duidelijk verschilt van regio tot regio. In ons onderwerp is de locatie zeker niet de belangrijkste oorzaak van de zichtbare geografische determinismen. De ruimtelijke ligging is hier slechts het "zichtbare" deel, of zelfs het vertrekpunt, van meer wezenlijke invloeden. De bijzondere geografische verdeling van de variabelen van de CKP moet worden verklaard door die van de verklarende variabelen van de grootte van deze variabelen. Immers, als we een ruimtelijke organisatie voor een bepaalde variabele waarnemen, zou het mogelijk moeten zijn om op factoren te wijzen die eveneens heterogeen worden verdeeld op geografisch vlak en die samenhangen met de bestudeerde variabele. Deze factoren worden dan de verklarende factoren van de bijzondere geografische organisatie die werd aangetoond.

## **2. Beantwoorden de gegevens van de Positieve Centrale aan een bijzondere ruimtelijke organisatie?**

Wijzen de indicatoren van de Positieve Centrale op het bestaan van ruimtelijke verschillen op het vlak van gebruik van krediet? Om op deze vraag een antwoord te kunnen geven, gaan we drie soorten indicatoren analyseren. (1°) het percentage van de meerderjarige bevolking dat geregistreerd is in de Centrale, (2°) het gemiddeld aantal overeenkomsten per kredietnemer en (3°) het gemiddelde bedrag van de schuldenlast per kredietnemer

In het vervolg van deze tekst gaan we eerste de ruimtelijke verdeling van deze variabele bestuderen om eventuele geografische determinismen te achterhalen door de administratieve arrondissementen te beoordelen. Ten tweede gaan we de variabelen bekijken die deze bijzondere ruimtelijke organisatie kunnen verklaren.

### **2.1 Het percentage meerderjarigen dat geregistreerd is in de Centrale**

De omvang van de aangegane kredieten kan worden beoordeeld door het percentage van de meerderjarige bevolking te bestuderen dat met minstens één krediet geregistreerd is. Voor de berekening van de indicator wordt de volgende formule gebruikt<sup>2</sup>:

$$\text{Percentage van de geregistreeerde meerderjarige bevolking} = \frac{\text{Aantal kredietnemers bevolking}}{\text{Aantal meerderjarige}}$$

Dit percentage kan op verschillende manieren worden bepaald: Het is mogelijk om de bijzondere situatie van bepaalde regio's en/of de situatie van bepaalde soorten kredietovereenkomsten te bekijken.

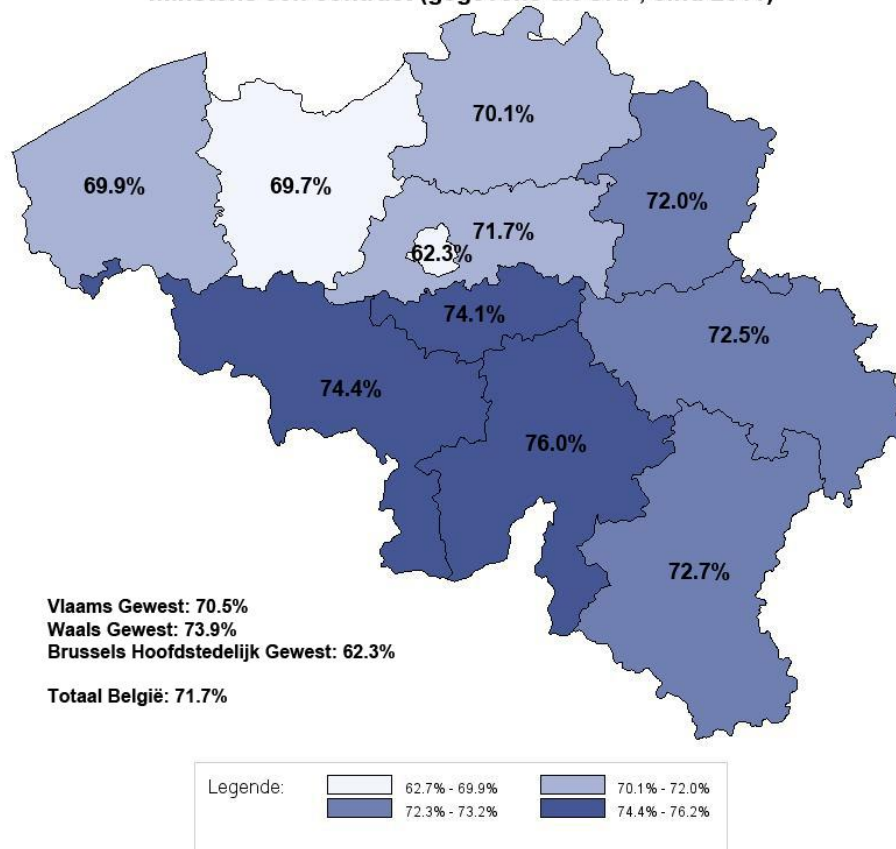
#### **2.1.1 Percentage van de geregistreeerde meerderjarige bevolking: alle krediettypes**

Zoals weergegeven in kaart 1 hieronder, zijn er verschillen in het percentage geregistreeerde meerderjarigen tussen de gewesten en provincies van het land. De bevolking van het Waals Gewest doet veruit het meest een beroep op een krediet: 73,9% van de meerderjarige bevolking is geregistreerd in de Centrale. Daarentegen is slecht 62,8% van de meerderjarige bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest geregistreerd voor minstens één krediet. Vlaanderen situeert zich ergens tussen de twee andere gewesten in: 70,5% van de meerderjarige Vlamingen is geregistreerd in de Positieve Centrale voor minstens één consumenten- of hypothecair krediet.

---

<sup>2</sup> Het aantal personen met minstens één wanbetaling is rechtstreeks beschikbaar in de gegevens van de CKP. Uiteraard houden wij alleen rekening met de wanbetalingen met betrekking tot overeenkomsten voor consumentenkrediet of hypothecair krediet die beheerd worden door de centrale voor kredieten aan particulieren. Het aantal meerderjarige personen werd door het Observatorium Krediet en Schuldenlast berekend op basis van gegevens die meegedeeld werden door de FOD Economie - DG Statistiek.

**Kaart 1: Gedeelte van de meerderjarige geregistreerde bevolking met minstens één contract (gegevens uit CKP, eind 2011)**



De vergelijking van de provincies in de bovenstaande kaart suggereert dat in de sociaaleconomisch meest kwetsbare landsdelen het meest een beroep op krediet wordt gedaan. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vormt een uitzondering op deze regel.

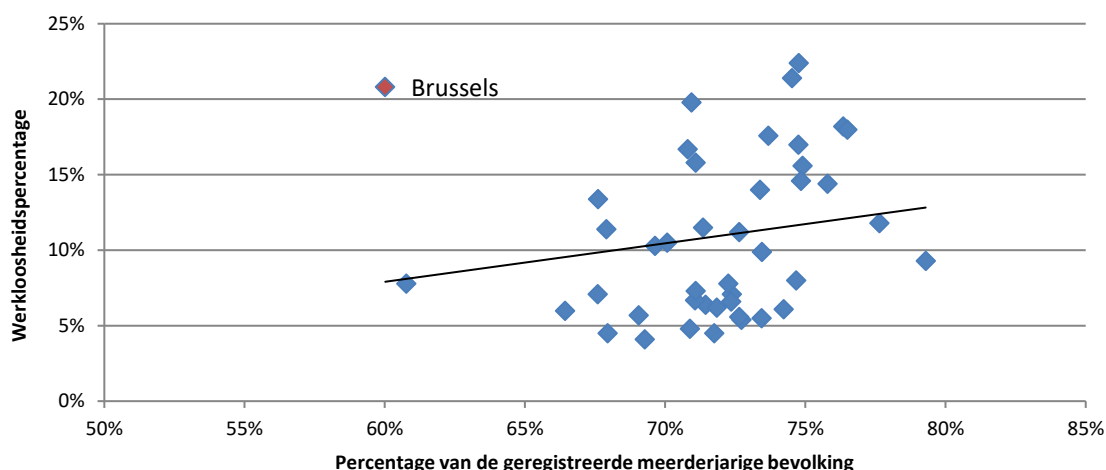
De onderstaande grafiek 1<sup>3</sup> toont dat de correlatie tussen het werkloosheidscijfer en het percentage geregistreerde meerderjarigen in de administratieve arrondissementen positief is: bij de vergelijking van een administratief arrondissement met een ander arrondissement met hogere werkloosheidscijfers zien we een stijging van het percentage van de meerderjarige bevolking dat geregistreerd is in de CKP. De rechte die de puntenwolk in grafiek 1 snijdt, is een indicator van deze trend. In tegenstelling tot onze verwachtingen is deze relatie niet zeer uitgesproken. De correlatiecoëfficiënt ( $r$ )<sup>4</sup> is slechts 0,18 – terwijl de determinatiecoëfficiënt ( $R^2$ )<sup>5</sup> nauwelijks 3% bedraagt. We zien dat de correlatie tussen twee variabelen sterker is naarmate de correlatiecoëfficiënt in de buurt van 1 (of -1 in geval van negatieve correlatie) ligt. Bovendien zou, in grafiek 1, een sterkere correlatie een verticalere rechte geven. Op dit vlak is het dus niet mogelijk te veronderstellen dat er een verband is tussen het gedeelte van de bevolking met minstens één krediet en de sociaaleconomische kwetsbaarheid van de inwoners van de regio in kwestie.

<sup>3</sup> Net zoals alle andere statistieken over krediet en betalingsachterstanden zijn de gegevens die werden gebruikt om het percentage meerderjarige personen met een betalingsachterstand te berekenen afkomstig van de CKP. De gegevens met betrekking tot de meerderjarige bevolking zijn afkomstig van de FOD Economie. De werkloosheidscijfers zijn afkomstig van de RVA.

<sup>4</sup> De correlatiecoëfficiënt (weergegeven met de letter  $r$ ) geeft ons informatie over de richting en de kracht van de lineaire relatie tussen twee variabelen. Hij ligt altijd tussen -1 en +1. Deze coëfficiënt is positief wanneer de twee variabelen in dezelfde richting evolueren, negatief wanneer ze in tegengestelde richting evolueren en ligt in de buurt van 0 wanneer de twee variabelen niet (of nauwelijks) met elkaar verbonden zijn. De correlatie tussen twee variabelen is sterker naarmate de coëfficiënt in de buurt van 1 ligt (in absolute waarde). Bij een coëfficiënt in de buurt van 1 spreken we van een sterke positieve correlatie: de variabelen evolueren sterk in dezelfde richting. Een correlatiecoëfficiënt in de buurt van -1 betekent dat de twee variabelen sterk verbonden zijn, maar in tegengestelde richting evolueren.

<sup>5</sup> De determinatiecoëfficiënt ( $R^2$ , en simpelweg het kwadraat van de correlatiecoëfficiënt) vervolledigt de informatie van de correlatiecoëfficiënt door het percentage van de schommelingen van een variabele te geven die te wijten zijn aan de schommelingen van de andere variabele.  $R^2$  ligt altijd tussen 0 en 1. Wanneer hij in de buurt van 0 ligt, zijn de schommelingen van de verklaarde variabele nauwelijks verbonden met die van de verklarende variabele. Wanneer hij in de buurt van 1 ligt, evolueren de schommelingen van de twee variabelen daarentegen haast gelijktijdig.

**Grafiek 1 - Relatie tussen het werkloosheidspercentage et het percentage van de geregistreerde meerderjarige bevolking ( $r = 0,18$  ;  $R^2=0,03$ )**



Uit grafiek 1 blijkt dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest waarden vertoont die sterk afwijken van alle overige arrondissementen van het land. Andere analyses zullen aantonen dat dit het geval is voor de meeste bestudeerde variabelen: hoge werkloosheidsgraad, laag percentage meerderjarige bevolking met een krediet, frequente betalingsachterstanden, zeer hoge bevolkingsdichtheid, enz. Welnu, wij weten dat de correlatiecoëfficiënt zeer gevoelig is voor extreme waarden (waarden die ver verwijderd zijn van de meeste andere waarden en als uitzonderingen beschouwd kunnen worden). Daarom wordt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in de verdere analyses niet opgenomen in de berekeningen van de correlatie- en determinatiecoëfficiënten. We blijven echter wel rekening houden met de situatie van dit gewest en het zal ook opgenomen worden in alle kaarten en tabellen die later worden voorgesteld.

Door dit gewest uit te sluiten, zijn de waarden van de correlatie- en determinatiecoëfficiënten respectievelijk 0,38 en 0,15. Deze waarden liggen dicht in de buurt van wat we konden verwachten bij het zien van de vorm van de puntenwolk in grafiek 1.

Tabel 1 hieronder geeft ons de waarden van deze twee coëfficiënten voor het beschikbare inkomen per inwoner en voor de bevolkingsdichtheid. In deze fase van de analyse lijken deze twee variabelen dus niet sterk samen te hangen met het percentage van de geregistreerde meerderjarige bevolking. Het is echter interessant om op te merken dat de determinatiecoëfficiënt voor het beschikbare inkomen negatief is: wanneer we arrondissementen met een lager beschikbaar inkomen bekijken, zien we een stijging van het percentage van de geregistreerde meerderjarige bevolking.

<b>Tabel 1 – Relatie tussen het percentage van de geregistreerde meerderjarige bevolking ...</b>		
	<b>r</b>	<b>R<sup>2</sup></b>
... en het beschikbare inkomen per inwoner <sup>6</sup>	-0.17	0.03
... en de bevolkingsdichtheid <sup>7</sup>	0.21	0.043

### 2.1.2 *Percentage van de geregistreerde meerderjarige bevolking: analyse per krediettype*

De specifieke analyse van elke kredietvorm en elke provincie (zie tabel 2) geeft aan dat een relatief groter percentage Walen een consumentenkrediet heeft, terwijl de Vlamingen geneigd zijn om relatief vaker een hypothecair krediet af te sluiten. De Brusselaars gaan minder kredieten aan dat de inwoners van de andere gewesten van het land, en dit voor haast alle krediettypes. Alleen de verkoop op afbetaling vormt hier een uitzondering op: 4% van de Brusselaars heeft een dergelijk krediet lopen, tegenover 3% van de Vlamingen.

<sup>6</sup> Gegevens INR (Instituut voor de Nationale Rekeningen)

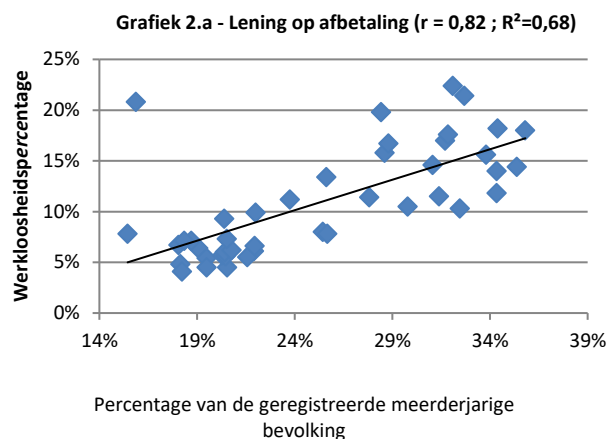
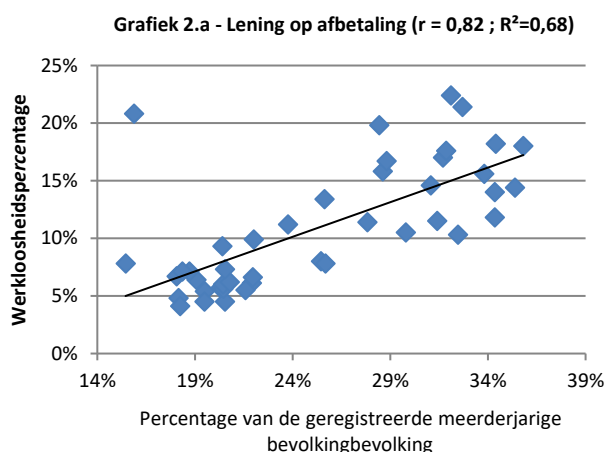
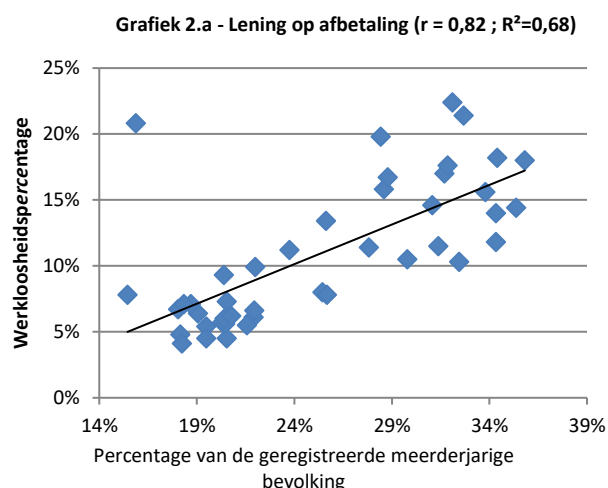
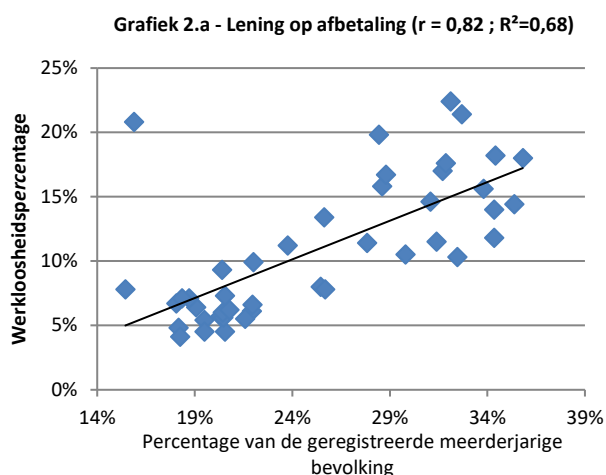
<sup>7</sup> Gegevens FOD Economie

<b>Tabel 2 - Percentage van de geregisteerde meerderjarige bevolking</b>				
	Lening op afbetaling	Verkopen op afbetaling	Kredietopeningen	Hypothecaire kredieten
<b>Vlaams Gewest</b>	<b>20%</b>	<b>3%</b>	<b>56%</b>	<b>35%</b>
Provincie Antwerpen	18%	3%	56%	34%
Provincie Vlaams-Brabant	19%	4%	59%	36%
Provincie Limburg	24%	4%	56%	37%
Provincie Oost-Vlaanderen	20%	3%	55%	35%
Provincie West-Vlaanderen	19%	3%	56%	34%
<b>Vlaams Gewest</b>	<b>31%</b>	<b>7%</b>	<b>62%</b>	<b>32%</b>
Provincie Waals-Brabant	24%	6%	62%	34%
Provincie Henegouwen	32%	8%	63%	32%
Provincie Luik	30%	7%	61%	31%
Provincie Luxemburg	33%	6%	58%	33%
Provincie Namen	33%	8%	63%	34%
<b>Brussel-Hoofdstedelijk Gewest</b>	<b>17%</b>	<b>4%</b>	<b>53%</b>	<b>21%</b>
<b>Totaal België</b>	<b>23%</b>	<b>5%</b>	<b>58%</b>	<b>33%</b>

De vorm van het krediet verschilt sterk van het ene landsgedeelte tot het andere. Dit zou de lage correlatie- en determinatiecoëfficiënten in punt 2.1.1 kunnen verklaren. Grafieken 2.a tot 2.d hieronder (en de bijhorende correlatie- en determinatiecoëfficiënten) geven voor elk krediettype de relatie weer tussen de werkloosheidsgraad en de percentages van de meerderjarige bevolking die geregistreerd is in de Positieve Centrale. Er bestaat voor alle vormen van consumentenkrediet wel degelijk een positieve relatie tussen de werkloosheidsgraad en het percentage van de geregisteerde meerderjarige bevolking: de inwoners van de op sociaaleconomisch meest kwetsbare landsdelen doen het vaakst een beroep op het consumentenkrediet. Voor de kredietopeningen liggen de correlatie- en determinatiecoëfficiënten iets lager.

Voor het hypothecair krediet daarentegen lijkt de correlatie negatief: hoe hoger de werkloosheid, hoe lager het aandeel van de meerderjarige bevolking dat in de Centrale geregistreerd is voor een hypothecair krediet. De correlatie- en determinatiecoëfficiënten blijven echter redelijk laag voor het hypothecair krediet ( $r = 0,43$  –  $R^2 = 0,19$ ): de relatie tussen het hypothecair krediet en het werkloosheidscijfer is niet zo sterk als voor het consumentenkrediet.

## Relatie tussen het werkloosheidspercentage et het percentage van de geregistreeerde meerderjarige bevolking met een betalingsachterstand ...



Deze resultaten tonen bovendien dat het verstandiger is om het onderwerp dat ons bezighoudt te analyseren door een onderscheid te maken in de verschillende kredietvormen. Een globale analyse zou tot foutieve interpretaties kunnen leiden.

De onderstaande tabel 3 geeft de waarden van de coëfficiënten voor het beschikbare inkomen per inwoner en voor de bevolkingsdichtheid voor de vier kredietcategorieën. Er is een negatieve relatie tussen het beschikbare inkomen en het percentage van de geregistreeerde meerderjarige bevolking voor leningen en verkopen op afbetaling. Dit bevestigt de veronderstelling die we hierboven hebben gemaakt: de inwoners van de op sociaaleconomisch meest kwetsbare landsdelen doen het vaakst een beroep op deze kredietcategorieën. Eens te meer lijkt deze relatie minder sterk te zijn voor wat kredietopeningen betreft. Wat de lage determinatiecoëfficiënten daarentegen, moeten we de veronderstelling verwerpen van een correlatie tussen de bevolkingsdichtheid en het percentage van de meerderjarige bevolking dat in de Centrale geregistreeerd is.

<b>Tabel 3 – Relatie tussen het percentage van de geregistreeerde meerderjarige bevolking ...</b>				
	<b>Leningen op afbetaling</b>		<b>Verkopen op afbetaling</b>	
... en het beschikbare inkomen per inwoner	r = -0,79	R <sup>2</sup> = 0,62	r = -0,67	R <sup>2</sup> = 0,45
... en de bevolkingsdichtheid	r = -0,41	R <sup>2</sup> = 0,17	r = -0,22	R <sup>2</sup> = 0,05
	<b>Kredietopeningen</b>		<b>Hypothecaire kredieten</b>	
... en het beschikbare inkomen per inwoner	r = -0,22	R <sup>2</sup> = 0,05	r = -0,33	R <sup>2</sup> = 0,11
... en de bevolkingsdichtheid	r = -0,25	R <sup>2</sup> = 0,06	r = -0,04	R <sup>2</sup> = 0,00

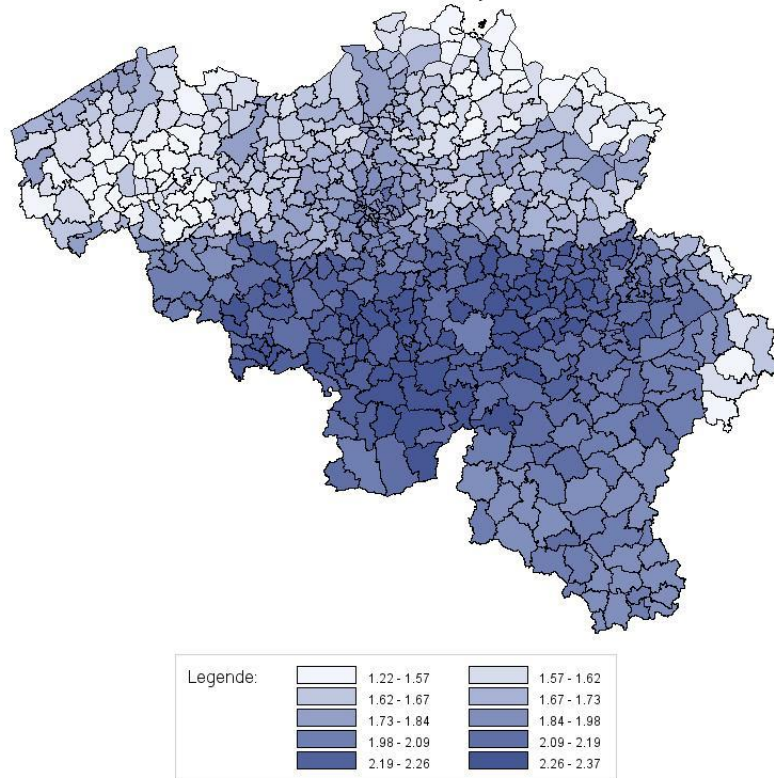
## 2.2 Gemiddeld aantal kredieten per kredietnemer

De omvang van de aangegane kredieten kan ook worden berekend dankzij het gemiddeld aantal kredieten per kredietnemer geregistreerd in de Positieve Centrale. Bestaan er geografische verschillen voor deze variabele zoals het geval was voor het percentage van de geregistreerde meerderjarige bevolking?

### 2.2.1 Gemiddeld aantal kredieten per kredietnemer: alle krediettypes

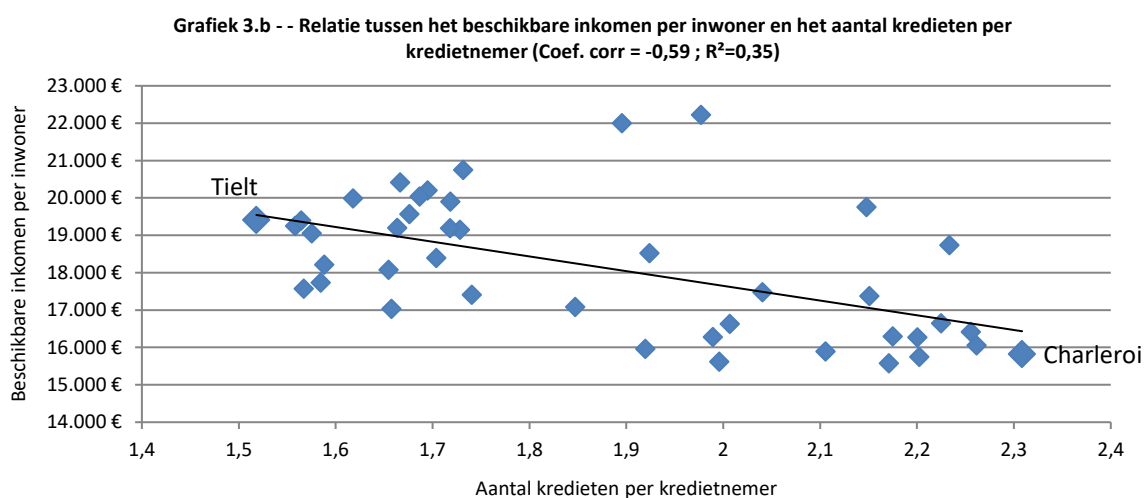
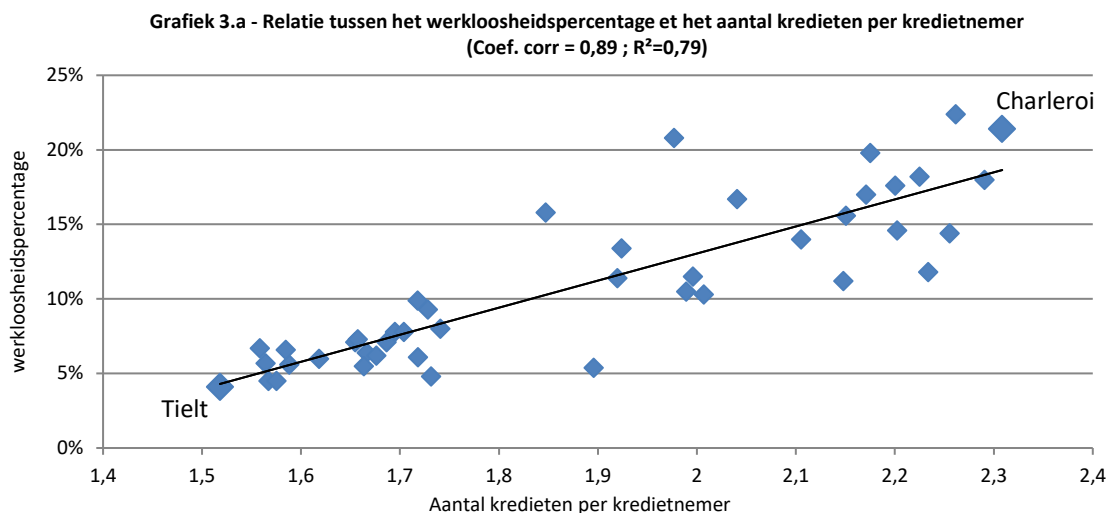
Kaart 2 vertoont grote ruimtelijke verschillen in het gemiddeld aantal lopende kredieten per kredietnemer voor de Belgische gemeenten. Daar waar we gemiddeld 1,83 kredieten per kredietnemer tellen op nationaal vlak, tellen we er 1,95 in Brussel-Hoofdstad, 2,12 in het Waals Gewest en slechts 1,67 in Vlaanderen. Er bestaan zelfs verschillen binnen elk gewest. Het arrondissement Charleroi telt bijvoorbeeld 2,31 kredieten per kredietnemer, tegenover 1,85 voor het arrondissement Moeskroen. Nog steeds in Wallonië gaan de inwoners ten noorden van Samber en Maas duidelijk vaker een krediet aan dan de inwoners ten zuiden van deze lijn. In Vlaanderen lijken de inwoners van dichter bevolkte gemeenten gemiddeld meer kredieten te hebben dan de inwoners in meer landelijke gemeenten.

**Kaart 2: Gemiddeld aantal contracten per kredietnemer (gegevens uit CKP, eind 2011)**



Net zoals het percentage van de bevolking met een lening ligt ook het gemiddeld aantal kredieten per kredietnemer hoger in sociaaleconomisch kwetsbaardere arrondissementen (zie onderstaande grafieken). Zo telt het arrondissement Charleroi gemiddeld 2,31 kredieten per kredietnemer voor een werkloosheidspercentage van 21,4% en een beschikbaar inkomen per inwoner van 15.817 euro. Omgekeerd telt het arrondissement Tielt gemiddeld 1,52 kredieten per kredietnemer voor een werkloosheidspercentage van 4,1% en een beschikbaar inkomen per inwoner van 19.050 euro.





Grafiek 3a toont dat het gemiddeld aantal kredieten per kredietnemer hoger ligt in arrondissementen met een hoger werkloosheidspercentage. De correlatiecoëfficiënt van 0,89 en de R<sup>2</sup> van 0,79 tonen aan dat de correlatie tussen de werkloosheidsgraad en het gemiddeld aantal kredieten per kredietnemer sterker is dan die voor het percentage van de meerderjarige bevolking geregistreerd in de Positieve Centrale. Grafiek 3b toont dat arrondissementen met een lager gemiddeld beschikbaar inkomen een hoger gemiddeld aantal kredieten per kredietnemer hebben.

Kaart 2 lijkt aan te tonen dat de inwoners van dunbevolkte gemeenten een hoger gemiddeld aantal kredieten hebben. In de arrondissementen lijkt er echter geen significante correlatie te zijn tussen het gemiddeld aantal overeenkomsten en de bevolkingsdichtheid ( $r = 0,077$  en  $R^2 = 0,005$ ). Het lijkt ons niet onjuist te denken dat het administratieve arrondissement een te onnauwkeurig analyseniveau is om een verband te leggen tussen de bevolkingsdichtheid en het krediet. Wij beschikken momenteel echter niet over de nodige gegevens om, bijvoorbeeld, de correlatie- en determinatiecoëfficiënten van de gemeenten te berekenen.

### 2.2.2 Gemiddeld aantal kredieten per kredietnemer: consumentenkrediet

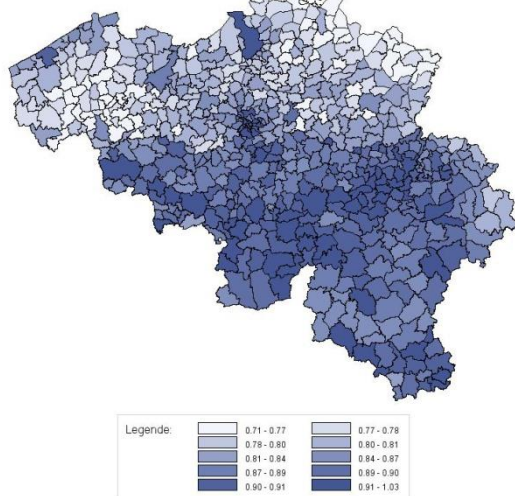
Wij stellen ons nu de vraag of de relaties die hierboven waargenomen worden voor het gemiddeld aantal kredieten per kredietnemer voor alle kredieten ook waargenomen kunnen worden voor elke categorie consumentenkrediet afzonderlijk. Wij zullen deze oefening echter alleen maken voor het consumentenkrediet en niet voor het hypothecair krediet. Voor deze laatste kredietvorm varieert het gemiddeld aantal kredieten per kredietnemer zeer weinig van arrondissement tot arrondissement. Doorgaans zal een kredietnemer met een hypothecair krediet slechts één overeenkomst van dit type hebben. Het nationale gemiddelde ligt zelfs licht onder 1 krediet per kredietnemer (0,96 hypothecair krediet per geregistreerde kredietnemer voor dit

krediettype eind 2011). Dit kan worden verklaard doordat, in een groot aantal gevallen, de twee personen die een koppel vormen voor eenzelfde overeenkomst geregistreerd zijn. Een hoger gemiddeld aantal hypothecaire kredieten per kredietnemer voor een bepaalde geografische entiteit zou vooral in verband gebracht kunnen worden met het feit dat een groot aandeel van de kredietnemers van deze plaats een hypothecair krediet heeft afgesloten zonder medekredietnemer.

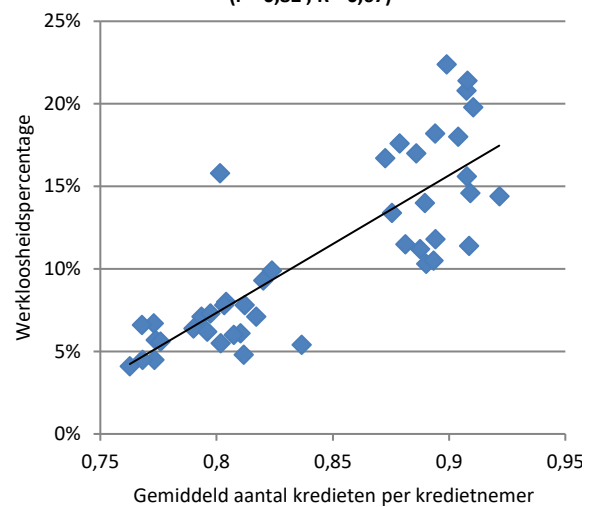
Uit de kaarten 3a tot 3c en de grafieken 4a tot 4c blijkt dat, voor de drie vormen consumentenkrediet, het gemiddeld aantal kredieten per kredietnemer stijgt voor de arrondissementen met hogere werkloosheidscijfers. De  $R^2$  bedraagt zelfs meer dan 0,8 voor verkopen op afbetaling en voor kredietopeningen.

### Gemiddeld aantal kredieten per kredietnemer (ruimtelijke organisatie en relatie met het werkloosheidspercentag)

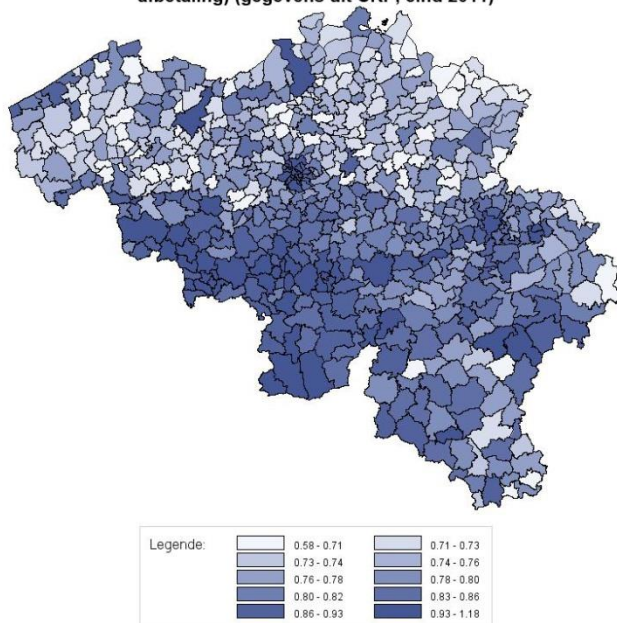
**Kaart 3a: Gemiddeld aantal contracten per kredietnemer (leningen op afbetaling) (gegevens uit CKP, eind 2011)**



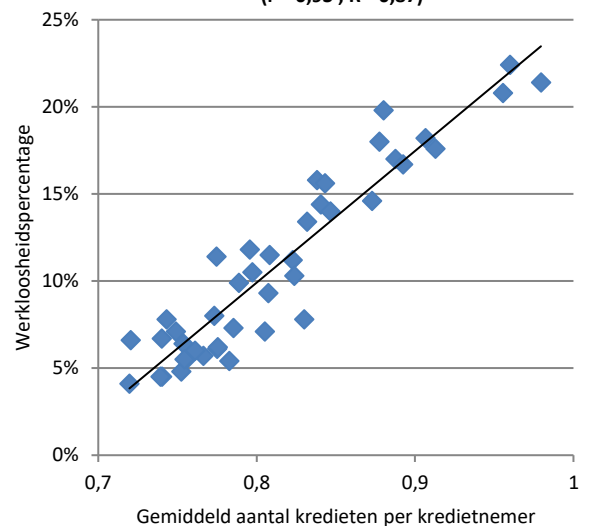
**Grafiek 4.a - Lening op afbetaling**  
( $r = 0,82$  ;  $R^2=0,67$ )



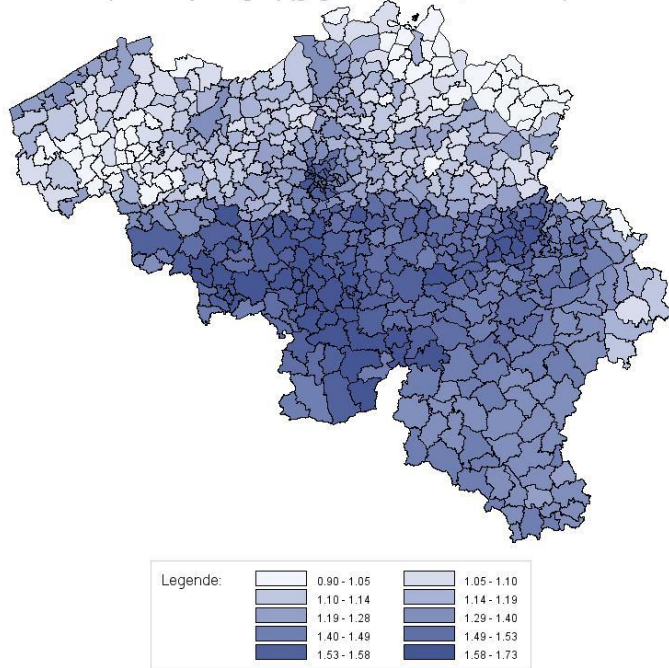
**Kaart 3b: Gemiddeld aantal contracten per kredietnemer (verkopen op afbetaling) (gegevens uit CKP, eind 2011)**



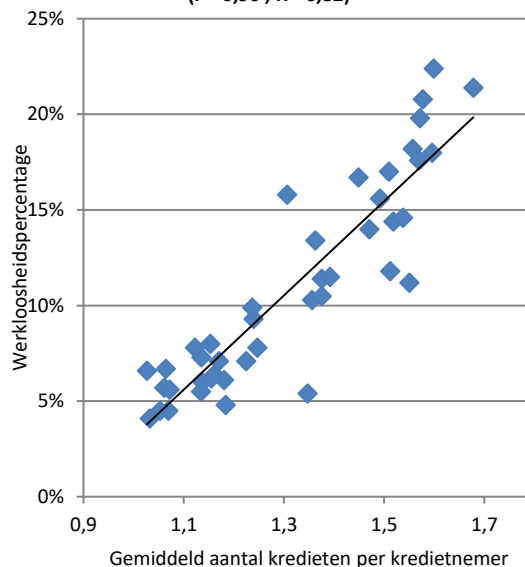
**Grafiek 4.b - Verkopen op afbetaling**  
( $r = 0,93$  ;  $R^2=0,87$ )



**Kaart 3c: Gemiddeld aantal contracten per kredietnemer (kredietopeningen) (gegevens uit CKP, eind 2011)**



**Grafiek 4.c - Kredietopeningen (r = 0,90 ; R<sup>2</sup>=0,82)**



Tabel 4 hieronder toont dat er ook een negatieve correlatie is tussen het gemiddeld aantal kredieten per kredietnemer en het beschikbare inkomen per inwoner. Hoewel minder omvangrijk dan de correlaties voor de werkloosheidsgraad, bevestigt deze negatieve relatie tussen het beschikbare inkomen en het gemiddeld aantal overeenkomsten dat de inwoners van de sociaaleconomisch meest kwetsbare landsdelen gemiddeld een groter aantal kredieten hebben. Wanneer we de bevolkingsdichtheid bekijken, zien we dan weer geen enkele significante correlatie.

**Tabel 4 – Relatie tussen het gemiddeld aantal kredieten per kredietnemer ...**

	<b>Leningen op afbetaling</b>		<b>Verkopen op afbetaling</b>		<b>Kredietopeningen</b>	
... en het beschikbare inkomen per inwoner	<b>r = -0,57</b>	<b>R<sup>2</sup> = 0,33</b>	<b>r = -0,56</b>	<b>R<sup>2</sup> = 0,32</b>	r = -0,56	R <sup>2</sup> = 0,32
... en de bevolkingsdichtheid	r = -0,33	R <sup>2</sup> = 0,11	r = -0,18	R <sup>2</sup> = 0,03	r = -0,18	R <sup>2</sup> = 0,03

### 2.3 Bedrag van de schuldenlast

Wij hebben dus aangetoond dat in bepaalde regio's het gemiddeld aantal kredieten per kredietnemer hoger was en dat een groter percentage van de meerderjarige bevolking een beroep deed op krediet. Aan de hand van deze indicatoren kan echter niet worden besloten dat de inwoners van deze regio's meer een beroep doen op krediet wanneer we de grootte van de kredietbedragen bekijken. Inwoners van een bepaalde regio kunnen dan wel talrijker zijn om kredieten aan te gaan, het is goed mogelijk dat ze dit doen voor lagere bedragen. Het zou dus niet verbazen dat Wallonië een hoger percentage kredieten per kredietnemer en een hoger gemiddeld aantal kredieten per kredietnemer dan Vlaanderen telt, terwijl de schuldgraad van de Walen lager ligt.

We moeten ons dus afvragen of het gemiddelde bedrag van de schuldenlast geografische verschillen vertoont in het aangaan van het krediet. Om na te gaan of deze ongelijkheden bestaan, hebben we de gemiddelde schuldenlast per provincie berekend door de schuldenlast in de loop van 2011 te delen door het totale aantal kredietnemers geregistreerd in de Centrale eind 2011. De formule om deze indicator te berekenen is de volgende:

$$\text{Gemiddeld Bedrag van de schuldenlast} = \frac{\text{Bedrag van de schuldenlast in de loop van 2011}}{\text{Totale aantal kredietnemers geregistreerd in de Centrale eind 2011}}$$

De onderstaande tabel geeft de grootte van deze variabele weer uitgedrukt in index (België = 100). Een index van meer dan 100 voor een bepaalde geografische entiteit betekent dus dat de gemiddelde schuldenlast van de kredietnemers van deze geografische entiteit hoger ligt dan het nationale gemiddelde.

	<b>Lening op afbetaling</b>	<b>Verkopen op afbetaling</b>	<b>Kredietopeningen</b>	<b>Hypothecaire kredieten</b>
<b>Vlaams Gewest</b>	<b>93,2</b>	<b>103,0</b>	<b>103,1</b>	<b>103,1</b>
Provincie Antwerpen	89,2	95,0	110,5	111,3
Provincie Vlaams-Brabant	100,0	114,4	102,8	110,3
Provincie Limburg	89,0	104,4	87,7	95,1
Provincie Oost-Vlaanderen	94,0	103,5	96,2	104,0
Provincie West-Vlaanderen	97,5	102,2	113,1	98,0
<b>Vlaams Gewest</b>	<b>115,2</b>	<b>99,1</b>	<b>92,4</b>	<b>83,8</b>
Provincie Waals-Brabant	123,4	109,1	91,5	106,9
Provincie Henegouwen	100,5	90,7	87,3	71,7
Provincie Luik	121,4	102,7	95,2	87,5
Provincie Luxemburg	127,7	129,0	96,7	88,4
Provincie Namen	134,9	99,0	99,2	93,8
<b>Brussel-Hoofdstedelijk Gewest</b>	<b>84,1</b>	<b>105,5</b>	<b>119,3</b>	<b>173,9</b>
<b>Totaal België</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>

De eerste kolom van de tabel geeft aan dat de index van Vlaanderen voor de verkopen op afbetalingen 103 bedraagt: het gemiddelde bedrag van de kredieten in Vlaanderen voor verkopen op afbetalingen ligt 3% hoger dan het Belgische gemiddelde. Voor kredietopeningen en hypothecair krediet kunnen gelijkaardige conclusies worden getrokken. Omgekeerd ligt het gemiddelde bedrag van nieuwe leningen op afbetalingen in Vlaanderen 6,8% lager dan het Belgische gemiddelde. De conclusies voor Brussel-Hoofdstad zijn dezelfde als de conclusies op basis van de Vlaamse gegevens. De verschillen met het nationale gemiddelde zijn echter groter voor Brussel. Voor kredietopeningen, bijvoorbeeld, ligt het gemiddelde bedrag per kredietnemer 19,3% hoger dan het nationale gemiddelde. Voor hypothecair krediet ligt Brussel-Hoofdstad meer dan 70% boven het nationale gemiddelde.

De conclusies voor het Waals Gewest zijn tegengesteld aan die voor de twee andere gewesten. Hoewel een groter deel van de Walen een consumentenkrediet heeft, zien we dat, voor kredietopeningen en verkopen op afbetalingen, het gemiddelde geleende bedrag onder het nationale gemiddelde ligt. De lening op afbetaling is het enige krediettype waarvoor de gemiddelde schuldenlast voor Walen hoger ligt dan het nationale gemiddelde. Wat het hypothecair krediet betreft, ligt het gemiddelde bedrag voor de Walen meer dan 16% onder het nationale gemiddelde. Dit heeft natuurlijk te maken met de lagere gemiddelde prijs voor vastgoed in het Waals Gewest. Eind 2011 bedroeg de gemiddelde prijs voor een gewoon huis 143.575 euro in het Waals Gewest, tegenover respectievelijk 201.080 en 348.820 euro in Vlaanderen en in Brussel-Hoofdstad.

Hoewel een groter deel van de meerderjarige bevolking een krediet had in de provincies met de hoogste werkloosheidspercentages, is deze relatie niet langer van tel voor het gemiddelde bedrag van de schuldenlast. Met uitzondering van de leningen op afbetaling blijkt dat de relatief armere provincies een lagere gemiddelde schuldenlast hebben.

### **3. Beantwoorden de gegevens van de Negatieve Centrale aan een specifieke ruimtelijke organisatie?**

Wij stellen ons nu de vraag of de gegevens van de Negatieve Centrale die de betalingsachterstanden voor kredieten weergeeft ook geografische verschillen vertonen. In dit opzicht worden drie indicatoren van problematische schuldenlast inzake kredieten geanalyseerd: (1) het percentage kredietnemers met een betalingsachterstand, (2) het gemiddeld aantal achterstallige kredieten per kredietnemer met een betalingsachterstand en (3) het gemiddelde achterstallige bedrag per kredietnemer met een betalingsachterstand.

Het percentage kredietnemers met betalingsachterstand geeft informatie over de frequentie van situaties van problematische schuldenlast. Als een deel van het land een groter percentage kredietnemers met betalingsachterstand telt dan een andere regio, zullen we besluiten dat deze regio meer te maken heeft met betalingsachterstand.

Het gemiddeld aantal achterstallige kredieten en het gemiddelde achterstallige bedrag verstrekken beide informatie over de ernst van de situaties van problematische schuldenlast. Als de kredietnemers met een betalingsachterstand van een regio een hoger gemiddeld aantal achterstallige kredieten en/of een relatief hoger gemiddeld achterstallig bedrag hebben, moeten we besluiten dat de betalingsachterstanden van de kredietnemers van deze regio doorgaans moeilijker te beheren zijn.

Net zoals voor de analyse van de gegevens van de Positieve Centrale zullen we de spreiding van deze indicatoren op ruimtelijk vlak evalueren om de landsdelen aan te duiden die relatief kwetsbaarder zijn voor overmatige schuldenlast. Wij zullen ons eveneens afvragen of de voorgestelde indicatoren in verband gebracht kunnen worden met de werkloosheidsgraad, het gemiddelde beschikbare inkomen en de bevolkingsdichtheid.

### ***3.1 Percentage kredietnemers met een betalingsachterstand***

Het percentage kredietnemers met een betalingsachterstand (het percentage kredietnemers in het negatieve bestand van de Centrale op het totaal van de kredietnemers in het positieve bestand) maakt het mogelijk de frequentie van situaties van problematische schuldenlast te begrijpen. In wat volgt zal dit percentage eenvoudig aangeduid worden als “percentage van de kredietnemers met een betalingsachterstand”. Voor de berekening van deze indicator wordt de volgende formule gebruikt:

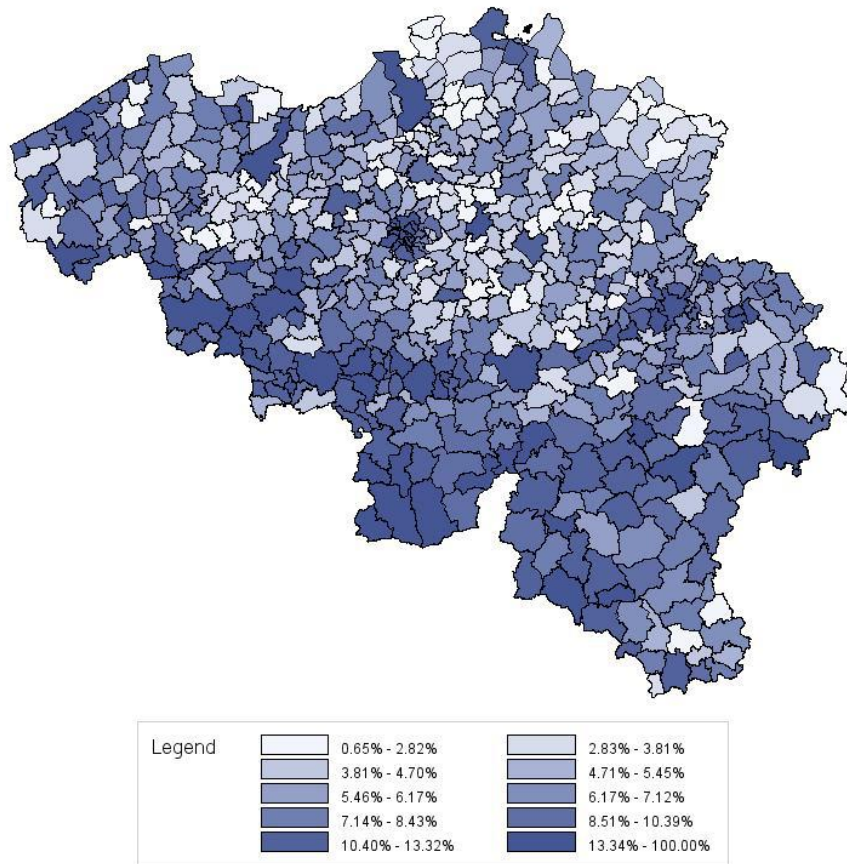
$$\begin{aligned} & \text{Percentage kredietnemers met een betalingsachterstand} \\ &= \frac{\text{Aantal kredietnemers in het negatieve bestand van de Centrale}}{\text{Totale aantal kredietnemers geregistreerd in de Centrale}} \end{aligned}$$

Eens te meer kan deze indicator op verschillende manieren worden bepaald, naargelang we de situatie voor bepaalde regio's en/of voor een bepaalde kredietcategorie willen analyseren.

#### ***3.1.1 Percentage van de kredietnemers met een betalingsachterstand: alle krediettypes***

Kaart 4 hieronder geeft de ruimtelijke verdeling van het percentage van de kredietnemers met een betalingsachterstand weer. Net zoals voor de gegevens van de Positieve Centrale, tekenen zich grote geografische verschillen af. Met name het Vlaamse landsgedeelte heeft minder te maken met problematische schuldenlast voor kredieten, met slechts 3,5% van de kredietnemers met een betalingsachterstand, tegenover respectievelijk 8,0 en 6,9% van de kredietnemers in Brussel en in Wallonië.

**Kaart 4: Aandeel kredietnemers met een betalingsachterstand  
(gegevens uit CKP, eind 2011)**

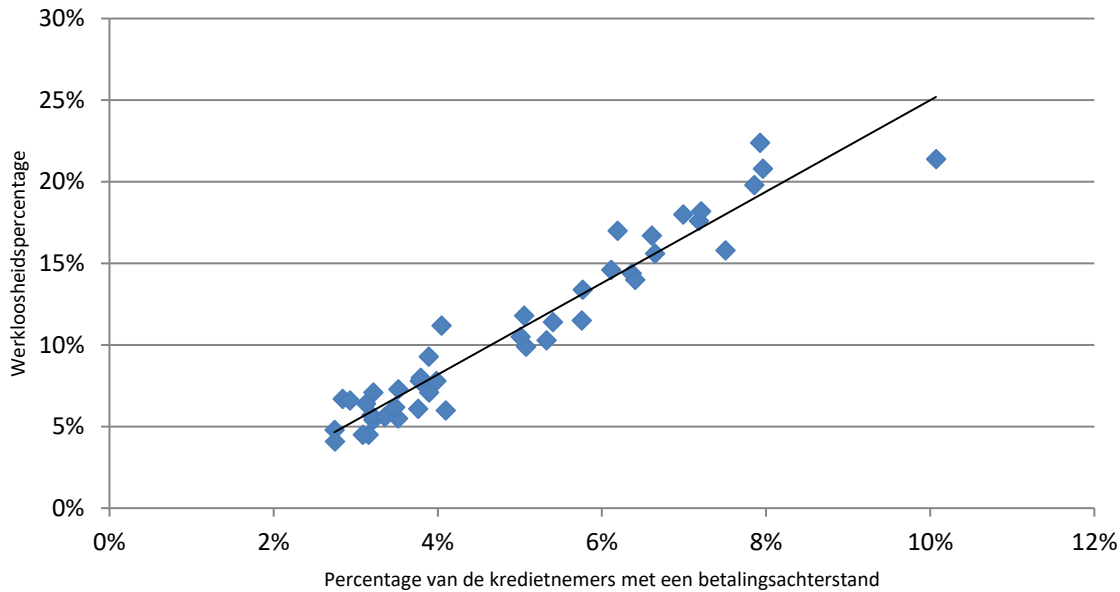


Op provinciaal niveau (zie tabel 6) is Henegouwen met voorsprong de Belgische provincie met de meeste betalingsachterstand voor kredieten (8,28% kredietnemers met een betalingsachterstand), gevolgd door de provincie Luik (7,05%). Daartegenover staat de provincie Vlaams-Brabant als beste Belgische provincie voor deze indicator, met slechts 3,03% kredietnemers met een betalingsachterstand.

<b>Tabel 6 – Percentage van de kredietnemers met een betalingsachterstand (eind 2011)</b>			
Provincie Antwerpen	3,6%	Provincie Waals-Brabant	4,0%
Provincie Vlaams-Brabant	3,0%	Provincie Henegouwen	8,2%
Provincie Limburg	3,6%	Provincie Luik	7,0%
Provincie Oost-Vlaanderen	3,7%	Provincie Luxemburg	5,6%
Provincie West-Vlaanderen	3,5%	Provincie Namen	6,4%
<b>Vlaams Gewest</b>	<b>3,53%</b>	<b>Waals Gewest</b>	<b>7,00%</b>
<b>Brussel-Hoofdstedelijk Gewest</b>	<b>8,06%</b>	<b>Totaal België</b>	<b>5,22%</b>

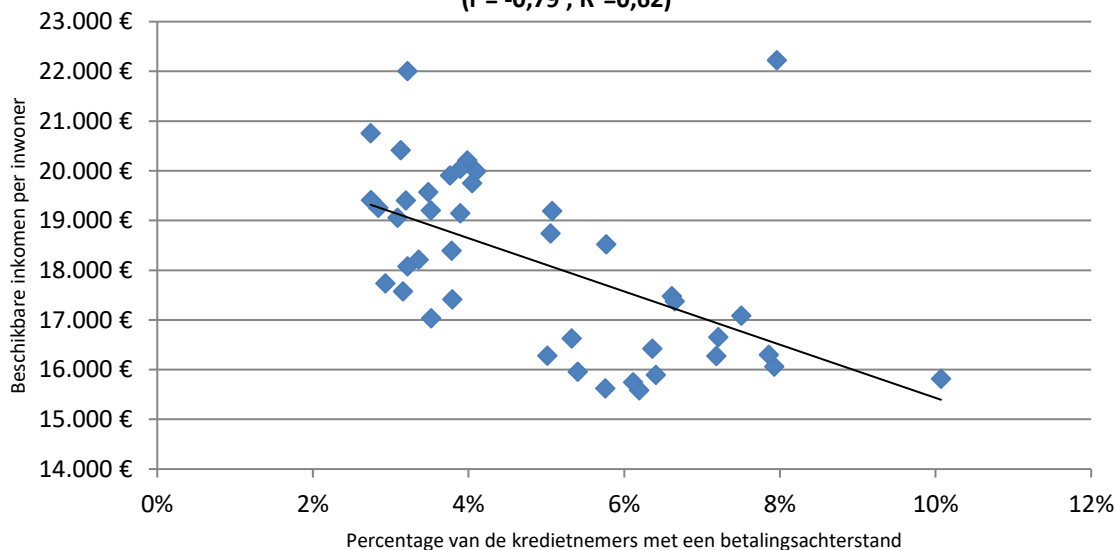
Grafiek 5a toont dat, wat de administratieve arrondissementen betreft, er wel degelijk een correlatie bestaat tussen de werkloosheidsgraad en de frequentie van de wanbetalingen voor kredieten. Met zowel een correlatiecoëfficiënt als een  $R^2$  van meer dan 0,9 is de relatie die tussen beide variabelen lijkt te bestaan zelfs bijzonder sterk.

**Grafiek 5.a - Relatie tussen het werkloosheidspercentage en het percentage van de kredietnemers met een betalingsachterstand ( $r = 0,96$  ;  $R^2=0,92$ )**



Grafiek 5b hieronder toont een negatieve correlatie tussen het percentage kredietnemers met een betalingsachterstand en het gemiddelde beschikbare inkomen. Aan de hand van de gegevens van grafieken 5a en 5b kan dus worden besloten dat de arrondissementen waarvan de inwoners meer door armoede worden getroffen, ook het vaakst worden getroffen door problematische schuldenlast. We zien daarentegen, en zoals reeds het geval was voor de gegevens van de Positieve Centrale, geen enkele significante correlatie tussen het percentage kredietnemers met een betalingsachterstand en de bevolkingsdichtheid ( $r = -0,22$  -  $R^2 = 0,05$ ).

**Grafiek 5.b - Relatie tussen het beschikbare inkomen per inwoner en het percentage van de kredietnemers met een betalingsachterstand ( $r = -0,79$  ;  $R^2=0,62$ )**



### 3.1.2 Percentage kredietnemers met een betalingsachterstand per krediettype

Tabel 7 toont dat, per krediettype, de regionale verschillen die werden aangetoond in punt 3.1.1 *Percentage van de kredietnemers met een betalingsachterstand*: alle krediettypes, behouden blijven. Het Waalse en het Brussels-Hoofdstedelijk Gewest worden harder getroffen door wanbetalingen dan het Vlaams Gewest, en dit

voor alle krediettypes. Wat het consumentenkrediet betreft, lijkt de situatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest nog zorgwekkender dan in het Waals Gewest.

	<b>Tabel 7 - Percentage van de kredietnemers met een betalingsachterstand</b>			
	Lening op afbetaling	Verkopen op afbetaling	Kredietopeningen	Hypothecaire kredieten
<b>Vlaams Gewest</b>	7,4%	6,6%	2,1%	1,0%
- Provincie Antwerpen	8,2%	7,1%	2,2%	0,9%
- Provincie Vlaams-Brabant	6,4%	5,5%	1,9%	0,9%
- Provincie Limburg	6,5%	5,2%	2,0%	1,3%
- Provincie Oost-Vlaanderen	7,8%	7,4%	2,4%	1,0%
- Provincie West-Vlaanderen	7,5%	7,5%	2,2%	0,97%
<b>Waals Gewest</b>	8,9%	10,8%	4,4%	2,1%
- Provincie Waals-Brabant	6,7%	5,1%	2,5%	1,1%
- Provincie Henegouwen	9,7%	13,0%	5,2%	2,7%
- Provincie Luik	9,2%	10,6%	4,6%	2,0%
- Provincie Luxemburg	7,1%	8,7%	3,3%	1,9%
- Provincie Namen	8,0%	9,2%	4,0%	1,9%
<b>Brussel-Hoofdstedelijk Gewest</b>	15,5%	15,2%	5,4%	1,8%
<b>Totaal België</b>	8,9%	9,7%	3,3%	1,4%

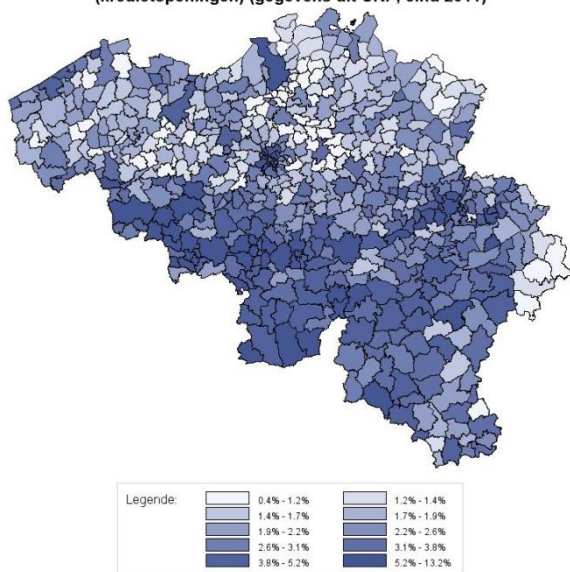
Ook hier zien we dat financiële problemen vaker voorkomen in de sociaaleconomisch kwetsbaardere landsdelen. Ten eerste is voor alle kredietcategorieën de correlatiecoëfficiënt tussen het percentage kredietnemers met een betalingsachterstand en de werkloosheidsgraad positief (met  $R^2$  die schommelen tussen 0,44 en 0,91). Ten tweede zijn de correlatiecoëfficiënten tussen het gemiddelde beschikbare inkomen en het percentage kredietnemers met een betalingsachterstand voor elk krediettype negatief met  $R^2$  van meer dan 0,5 voor 3 van de 4 krediettypes. Ook hier zien we haast geen correlatie tussen de bevolkingsdichtheid en het percentage kredietnemers met een betalingsachterstand.

<b>Tabel 8 - Relatie tussen het Percentage van de kredietnemers met een betalingsachterstand ...</b>				
	<b>Lening op afbetaling</b>		<b>Verkopen op afbetaling</b>	
	<b>... en het werkloosheidspercentage</b>	$r= 0.66$	$R^2= 0.44$	$r= 0.81$
<b>...en het Beschikbare inkomen per inwoner</b>	$r= -0.42$	$R^2= 0.17$	$r= -0.72$	$R^2= 0.52$
<b>... en de bevolkingsdichtheid</b>	$r= 0.44$	$R^2= 0.20$	$r= -0.03$	$R^2= 0.00$
	<b>Kredietopeningen</b>		<b>Hypothecaire kredieten</b>	
	<b>... en het werkloosheidspercentage</b>	$r= 0.95$	$R^2= 0.91$	$r= 0.89$
<b>...en het Beschikbare inkomen per inwoner</b>	$r= -0.76$	$R^2= 0.57$	$r= -0.80$	$R^2= 0.64$
<b>... en de bevolkingsdichtheid</b>	$r= -0.06$	$R^2= 0.00$	$r= -0.13$	$R^2= 0.02$

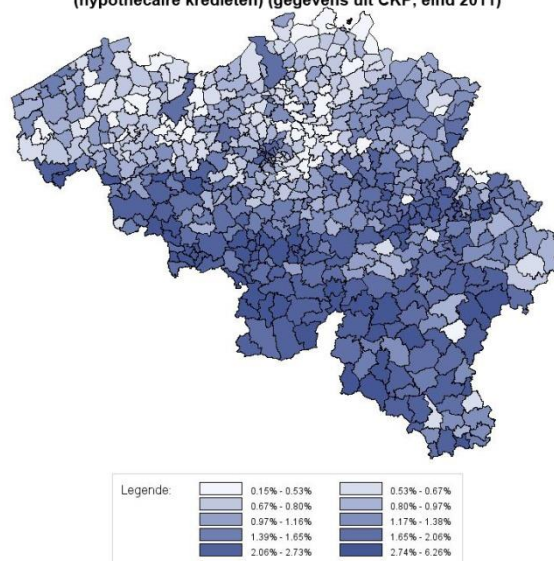
Ter informatie en met uitsluitend aandacht voor de kredietopeningen en het hypothecair krediet: de twee kaarten hieronder bevestigen een duidelijk grotere frequentie van de wanbetalingen in bepaalde regio's.



Kaart 5a: Aandeel kredietnemers met een betalingsachterstand (kredietopeningen) (gegevens uit CKP, eind 2011)



Kaart 5b: Aandeel kredietnemers met een betalingsachterstand (hypothecaire kredieten) (gegevens uit CKP, eind 2011)



### 3.2 Gemiddeld aantal achterstallige kredieten per kredietnemer met een betalingsachterstand

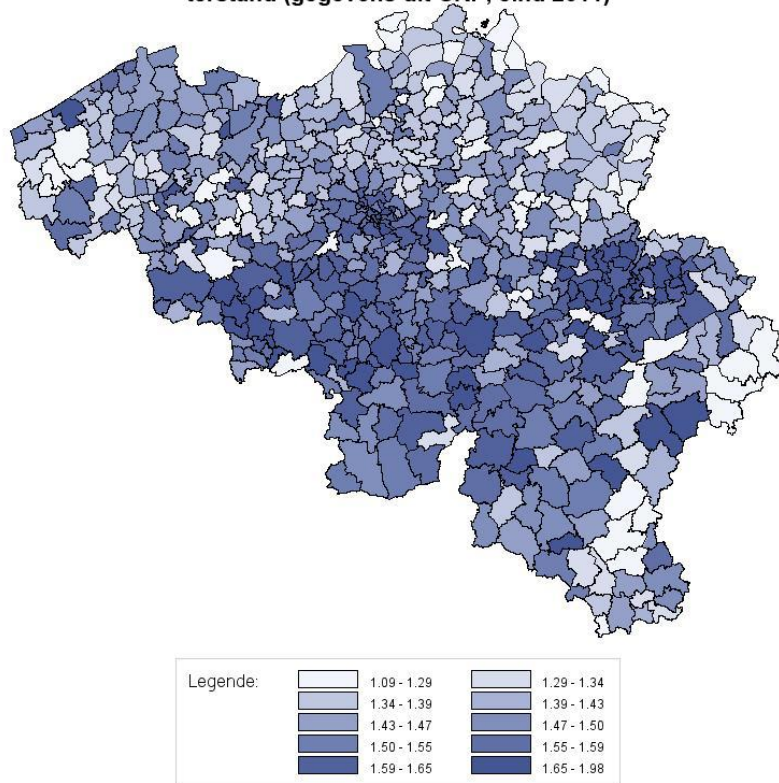
Dankzij de analyse van de ruimtelijke verdeling van het gemiddeld aantal achterstallige kredieten per kredietnemer met een betalingsachterstand kunnen wij onze analyse van de omvang van de situaties van problematische schuldenlast vervolledigen. Een groot aantal personen geregistreerd in de Negatieve Centrale is slechts geregistreerd voor één enkele wanbetaling (55,2% eind 2011). Deze personen mogen niet meteen worden beschouwd als verkerend in een daadwerkelijke "situatie van overmatige schuldenlast".

We kunnen daarentegen aannemen dat de intensiteit van de financiële problemen waarmee iemand te kampen heeft toeneemt naarmate het aantal wanbetalingen toeneemt. Het gemiddeld aantal achterstallige kredieten per kredietnemer met een betalingsachterstand kan dus worden gezien als een meting van de intensiteit van de financiële moeilijkheden van gezinnen met een betalingsachterstand. Vandaar dat, als het gemiddeld aantal achterstallige kredieten per kredietnemer met een betalingsachterstand duidelijk hoger is in een bepaald gebied, we daaruit kunnen besluiten dat de intensiteit van de financiële moeilijkheden voor gezinnen met een betalingsachterstand in deze regio relatief hoger is.

#### 3.2.1 Gemiddeld aantal achterstallige kredieten per kredietnemer met een betalingsachterstand: alle soorten overeenkomsten

Er zijn niet alleen relatief meer Waalse en Brusselse kredietnemers met een betalingsachterstand, ze hebben bovendien ook een relatief hoger gemiddeld aantal betalingsachterstanden dan de kredietnemers in het Vlaams Gewest. Dit wordt weergegeven in onderstaande kaart. We zien een gemiddelde van bijna 1,5 achterstallige kredieten per Waalse en Brusselse kredietnemer met een betalingsachterstand tegenover 1,36 achterstallige kredieten per Vlaamse kredietnemer met een betalingsachterstand.

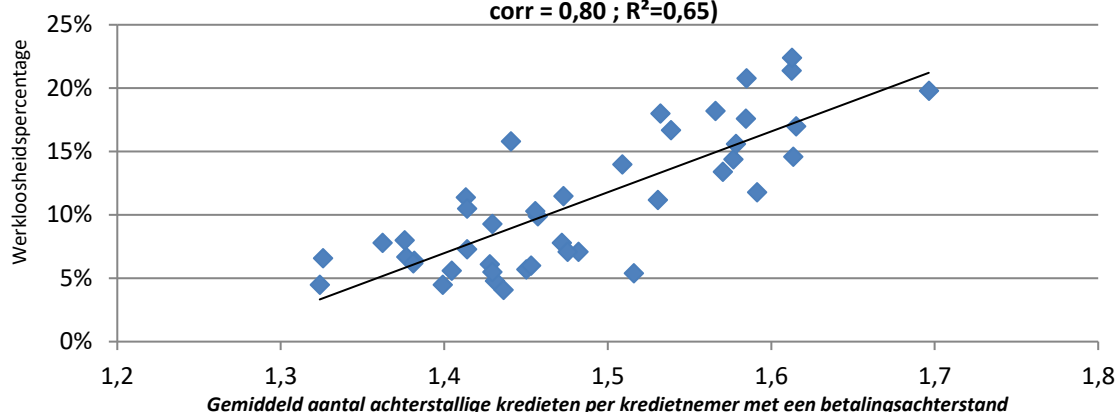
**Kaart 6: Gemiddeld aantal contracten per kredietnemer met een betalingsachterstand (gegevens uit CKP, eind 2011)**



<b><i>Tabel 9 - Gemiddeld aantal achterstallige kredieten per kredietnemer met een betalingsachterstand (eind 2011)</i></b>			
Provincie Antwerpen	1,36	Provincie Waals-Brabant	1,50
Provincie Vlaams-Brabant	1,45	Provincie Henegouwen	1,54
Provincie Limburg	1,31	Provincie Luik	1,59
Provincie Oost-Vlaanderen	1,39	Provincie Luxemburg	1,42
Provincie West-Vlaanderen	1,38	Provincie Namen	1,55
<b>Vlaams Gewest</b>	<b>1,36</b>	<b>Waals Gewest</b>	<b>1,53</b>
<b>Brussel-Hoofdstedelijk Gewest</b>	<b>1,55</b>	<b>Totaal België</b>	<b>1,44</b>

Grafiek 6 hieronder geeft aan dat hoe hoger de werkloosheidsgraad, hoe hoger het gemiddeld aantal achterstallige kredieten per kredietnemer met een betalingsachterstand. De correlatiecoëfficiënt tussen het gemiddeld aantal achterstallige kredieten en het gemiddelde beschikbare inkomen is dan weer negatief ( $r = 0,44$ ), maar lichtjes significant met een  $R^2$  in de buurt van 0,20 (grafiek hier niet weergegeven). Net zoals voor de overige geanalyseerde variabelen is ook hier geen correlatie tussen het gemiddeld aantal achterstallige kredieten en de bevolkingsdichtheid.

Grafiek 6 - Relatie tussen het werkloosheidspercentage en het *gemiddeld aantal achterstallige kredieten per kredietnemer met een betalingsachterstand* (Coef. corr = 0,80 ; R<sup>2</sup>=0,65)



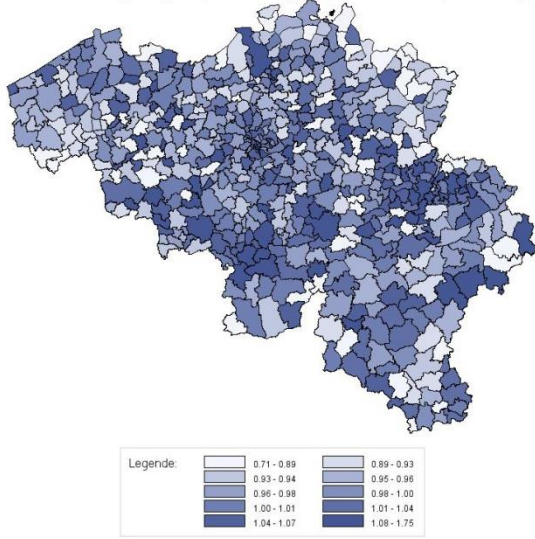
### 3.2.2 Gemiddeld aantal achterstallige kredieten per kredietnemer met een betalingsachterstand: consumentenkrediet<sup>8</sup>

Tabel 10 en de kaarten en grafieken hieronder tonen aan dat, voor alle beoogde krediettypes, de kredietnemers met een betalingsachterstand van bepaalde regio's van het land harder getroffen worden door meervoudige betalingsachterstanden. Wij merken tevens op dat het grootste gemiddeld aantal achterstallige kredieten per kredietnemer met een kredietachterstand zich voordoet bij kredietopeningen. Wat de administratieve arrondissementen betreft, is het maximum 1,47 achterstallige kredietopeningen per kredietnemer met een betalingsachterstand voor Luik, terwijl het minimum 1,21 is voor Diksmuide. Net zoals voor de overige geanalyseerde variabelen is er een positieve correlatie tussen de werkloosheid per arrondissement en het gemiddeld aantal overeenkomsten met een betalingsachterstand, en dit voor drie vormen van consumentenkrediet.

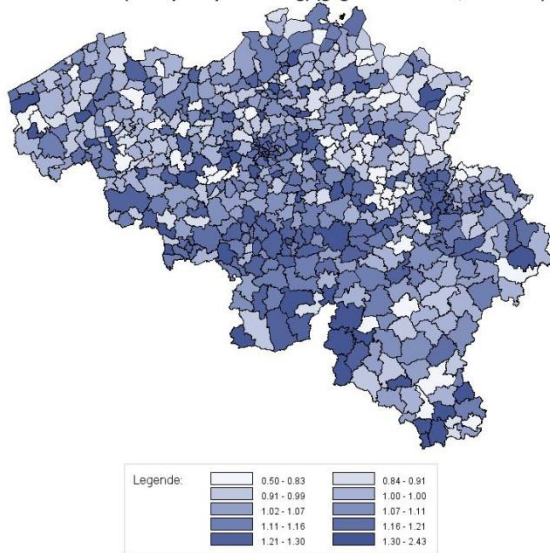
	Tabel 10 - <i>Gemiddeld aantal achterstallige kredieten per kredietnemer met een betalingsachterstand</i>		
	Lening op afbetaling	Verkopen op afbetaling	Kredietopeningen
<b>Vlaams Gewest</b>	0,91	1,03	1,28
- Provincie Antwerpen	0,92	1,08	1,27
- Provincie Vlaams-Brabant	0,95	1,10	1,41
- Provincie Limburg	0,89	0,95	1,23
- Provincie Oost-Vlaanderen	0,93	1,05	1,28
- Provincie West-Vlaanderen	0,91	1,02	1,28
<b>Waals Gewest</b>	0,95	1,17	1,39
- Provincie Waals-Brabant	0,95	1,10	1,41
- Provincie Henegouwen	0,94	1,19	1,38
- Provincie Luik	0,98	1,16	1,43
- Provincie Luxemburg	0,95	1,06	1,32
- Provincie Namen	0,96	1,21	1,39
<b>Brussel-Hoofdstedelijk Gewest</b>	0,98	1,19	1,42
<b>Totaal België</b>	0,92	1,13	1,35

<sup>8</sup> Het gemiddeld aantal achterstallige overeenkomsten voor hypothecair krediet per kredietnemer met een betalingsachterstand gaan we niet behandelen, aangezien, net zoals voor de analyse van de gegevens van het positieve bestand, haast alle kredietnemers geregistreerd in het negatieve bestand voor het hypothecair krediet slechts één overeenkomst hebben. Het gemiddeld aantal achterstallige hypothecaire kredieten per kredietnemer varieert dus niet van het ene arrondissement tot het andere.

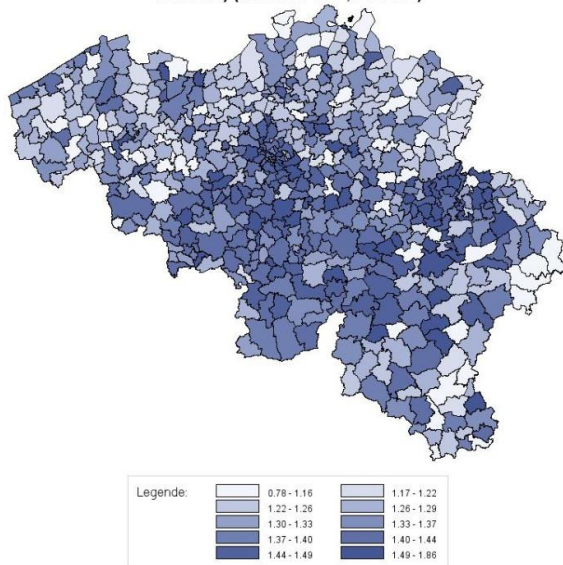
**Kaart 7a: Gemiddeld aantal contracten per kredietnemer met een betalingsachterstand (leningen op afbetaling) (gegevens uit CKP, eind 2011)**



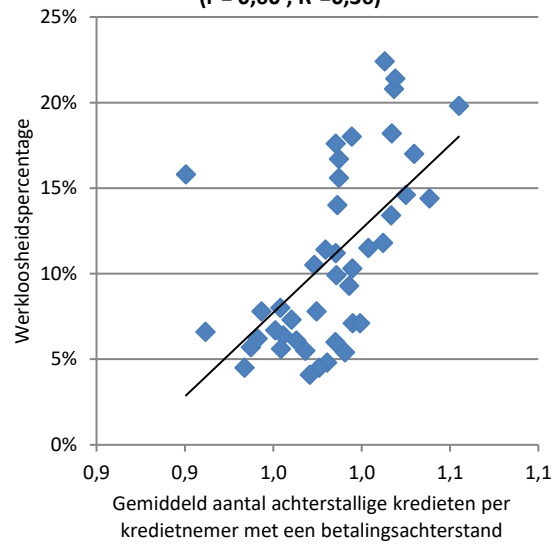
**Kaart 7b: Gemiddeld aantal contracten per kredietnemer met een betalingsachterstand (verkopen op afbetaling) (gegevens uit CKP, eind 2011)**



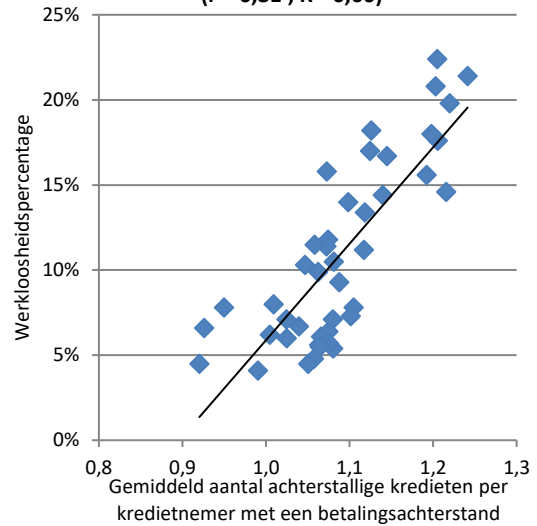
**Carte 7c: Nombre moyen de crédits défaillants par emprunteur (ouvertures de crédit) (données CCP, fin 2011)**



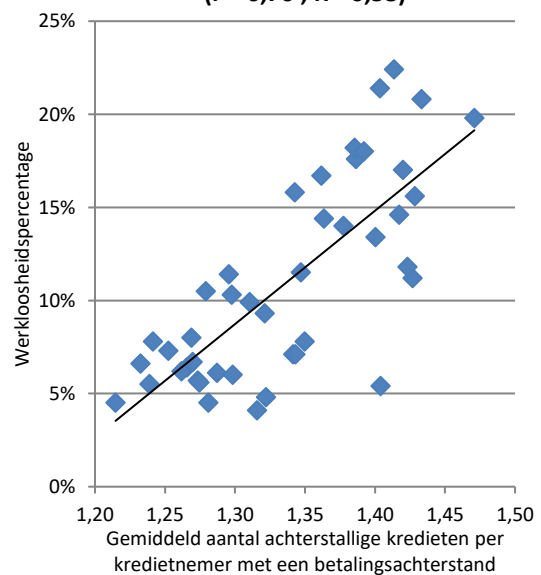
**Grafiek 7.a - Lening op afbetaling  
( $r = 0,60$  ;  $R^2=0,36$ )**



**Grafiek 7.b - Verkopen op afbetaling  
( $r = 0,81$  ;  $R^2=0,66$ )**



**Grafiek 7.c - Kredietopeningen  
( $r = 0,76$  ;  $R^2=0,58$ )**



### **3.3 Gemiddeld achterstallig bedrag per kredietnemer met een betalingsachterstand**

Sommige regio's van het land hebben dus een relatief groter aantal kredietnemers met een betalingsachterstand, maar ook een groter gemiddeld aantal achterstallige kredieten per kredietnemer met een betalingsachterstand. Hoe zit het met het gemiddelde achterstallige bedrag per kredietnemer met een betalingsachterstand?

Het gemiddelde achterstallige bedrag per kredietnemer met een betalingsachterstand wordt verkregen door het totale bedrag van de onmiddellijk opeisbare sommen (zoals meegegeeld door de kredietgevers) te delen door het aantal kredietnemers met minstens één wanbetaling. Voor de berekening van deze indicator wordt de volgende formule gebruikt:

$$\text{Gemiddeld achterstallig bedrag per kredietnemer met een betalingsachterstand} = \frac{\text{Totaal achterstallige bedrag}}{\text{Aantal kredietnemers in het negatieve bestand van de Centrale}}$$

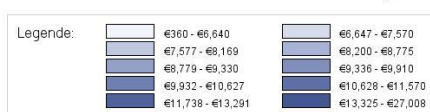
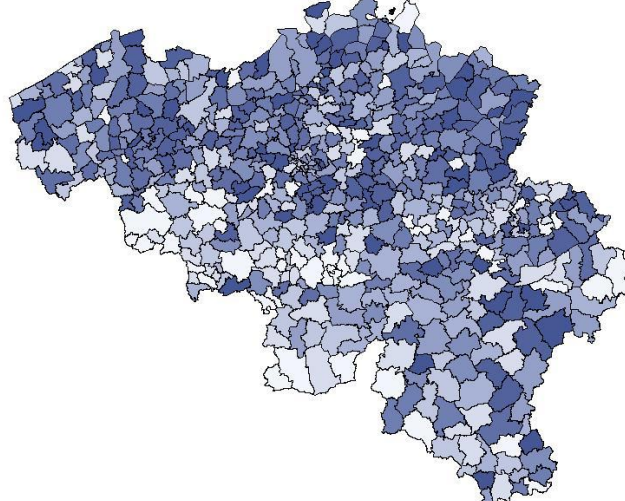
Net zoals voor de overige statistieken die we hier hebben voorgesteld, kan dit achterstallige bedrag op verschillende manieren worden bepaald, naargelang we ons toeleggen op bepaalde kredietvormen en/of op de kredietnemers van bepaalde regio's. Aangezien het gaat om een beoordeling van het risico op overmatige schuldenlast blijkt de evaluatie van dit gemiddelde achterstallige bedrag zeer interessant te zijn. Als het gemiddelde achterstallige bedrag per kredietnemer met een betalingsachterstand in een bepaalde regio toeneemt, betekent dit dat de wanbetalingen in deze regio voortkomen uit situaties die de kredietnemers, over het algemeen, steeds moeilijker de baas kunnen.

#### **3.3.1 Gemiddeld achterstallig bedrag per kredietnemer met een betalingsachterstand: alle soorten overeenkomsten**

Hoewel minder frequent en verwijzend naar een lager gemiddeld aantal overeenkomsten met een betalingsachterstand, wijzen de wanbetalingen in Vlaanderen op een duidelijk groter gemiddeld achterstallig bedrag dan de betalingsachterstanden in Wallonië en Brussel (zie kaart 8 en tabel 11 hieronder). Het administratief arrondissement met het grootste gemiddelde achterstallige bedrag is het arrondissement Tongeren (12.029 euro), het arrondissement met het laagste gemiddelde is Charleroi (6724 euro).

Dit relatief hoge gemiddelde achterstallige bedrag voor Vlaanderen is, zoals we voordien al hebben aangetoond, het gevolg van de hogere schuldenlast voor Vlaanderen dan voor Wallonië voor alle kredieten, met uitzondering van de lening op afbetaling. Het is evident dat, in geval van wanbetaling, het achterstallige bedrag groter zal zijn naarmate de omvang van het geleende bedrag.

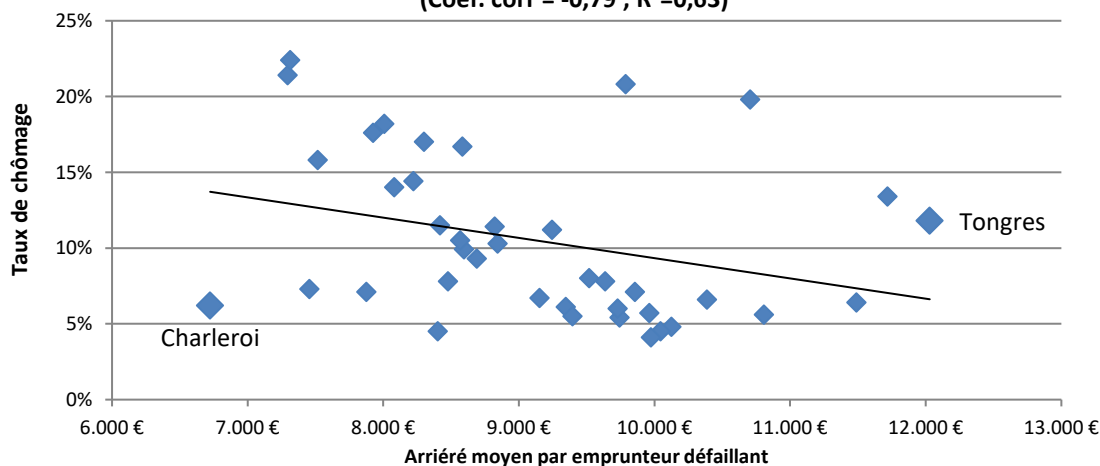
Kaart 8: Gemiddelde uitstaande schuld per kredietnemer met een betalingsachterstand (gegevens uit CKP, eind 2011)



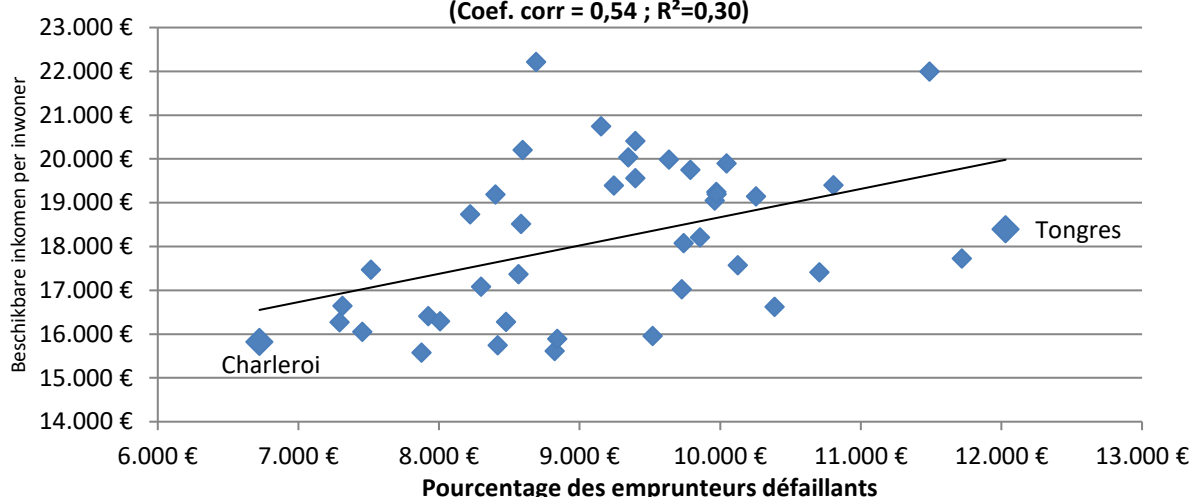
Tabel 11 - Gemiddeld achterstallig bedrag per kredietnemer met een betalingsachterstand (eind 2011)			
Provincie Antwerpen	9424€	Provincie Waals-Brabant	9323€
Provincie Vlaams-Brabant	10122€	Provincie Henegouwen	6614€
Provincie Limburg	10425€	Provincie Luik	7440€
Provincie Oost-Vlaanderen	8983€	Provincie Luxemburg	8672€
Provincie West-Vlaanderen	8716€	Provincie Namen	7900€
<b>Vlaams Gewest</b>	<b>9204€</b>	<b>Waals Gewest</b>	<b>7194€</b>
<b>Brussel-Hoofdstedelijk Gewest</b>	<b>8 197€</b>	<b>Totaal België</b>	<b>7989€</b>

Bekijken we de verschillende administratieve arrondissementen, dan daalt het achterstallige bedrag naarmate de werkloosheid stijgt (grafiek 8.a). Dit achterstallige bedrag zal tevens toenemen naarmate we arrondissementen met een hoger gemiddeld inkomen gaan bekijken (grafiek 8.b). Dit kan onmiddellijk worden verklaard door de omvang van de schuldenlast die, bij de vergelijking van een administratief arrondissement met een ander, samenhangt met het gemiddelde beschikbare inkomen en omgekeerd samenhangt met de werkloosheid (zie punt 2.3 hierboven).

Grafiek 8.a - Relatie tussen het werkloosheidspercentage en het gemiddeld achterstallig bedrag per kredietnemer met een betalingsachterstand (Coef. corr = -0,79 ; R<sup>2</sup>=0,63)



**Grafiek 8.b - Relatie tussen het Beschikbare inkomen per inwoner en het gemiddeld achterstallig bedrag per kredietnemer met een betalingsachterstand**  
(Coef. corr = 0,54 ; R<sup>2</sup>=0,30)



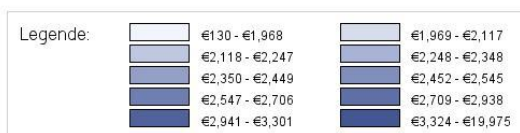
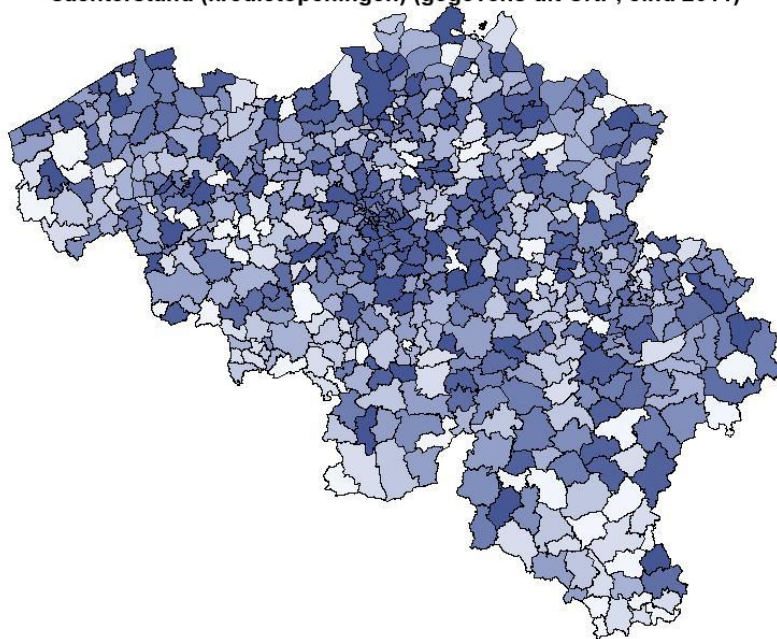
### 3.3.1 Gemiddeld achterstallig bedrag per kredietnemer met een betalingsachterstand per type overeenkomst

Het verschil in het gemiddelde achterstallige bedrag tussen Vlaanderen en Wallonië is vooral te wijten aan het achterstallige bedrag voor hypothecaire kredieten, dat duidelijk hoger is in het noorden van het land, maar ook in Brussel. Voor de drie vormen van consumentenkrediet is het achterstallige bedrag in Vlaanderen steeds groter dan dat in Wallonië, maar het verschil tussen beide gewesten is zeer klein.

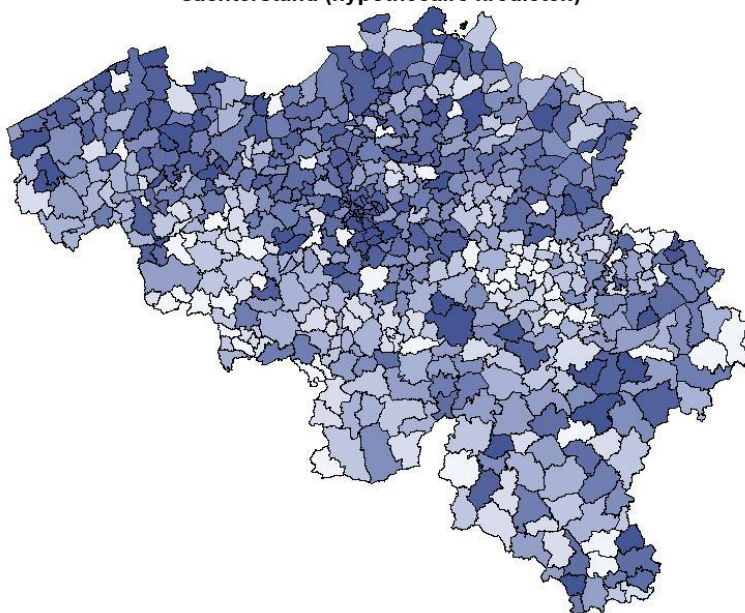
	<b>Tabel 12 - Gemiddeld achterstallig bedrag per kredietnemer met een betalingsachterstand per type overeenkomst (eind 2011)</b>			
	Lening op afbetaling	Verkopen op afbetaling	Kredietopeningen	Hypothecaire kredieten
<b>Vlaams Gewest</b>	<b>6 915 €</b>	<b>1 813 €</b>	<b>2 544 €</b>	<b>27 019 €</b>
- Provincie Antwerpen	6 785 €	1 706 €	2 590 €	32 881 €
- Provincie Vlaams-Brabant	7 261 €	1 972 €	2 826 €	30 366 €
- Provincie Limburg	7 098 €	2 341 €	2 535 €	25 755 €
- Provincie Oost-Vlaanderen	7 124 €	1 712 €	2 434 €	25 673 €
- Provincie West-Vlaanderen	7 078 €	1 742 €	2 523 €	24 440 €
<b>Waals Gewest</b>	<b>6 795 €</b>	<b>1 296 €</b>	<b>2 372 €</b>	<b>15 792 €</b>
- Provincie Waals-Brabant	7 457 €	1 713 €	3 038 €	26 513 €
- Provincie Henegouwen	6 614 €	1 039 €	2 281 €	13 439 €
- Provincie Luik	7 240 €	1 637 €	2 397 €	15 927 €
- Provincie Luxemburg	6 935 €	1 553 €	2 356 €	22 043 €
- Provincie Namen	7 033 €	1 418 €	2 396 €	19 682 €
<b>Brussel-Hoofdstedelijk Gewest</b>	<b>7 202 €</b>	<b>1 819 €</b>	<b>2 767 €</b>	<b>35 278 €</b>
<b>Totaal België</b>	<b>6 790 €</b>	<b>1 514 €</b>	<b>2 486 €</b>	<b>21 857 €</b>

Kaart 9.a hieronder toont aan dat voor de kredietopeningen de ruimtelijke verschillen in het achterstallige bedrag duidelijk minder groot zijn dan voor de overige statistieken die hiervoor werden voorgesteld. Deze kleinere verschillen hebben geen betrekking op het hypothecair krediet (kaart 9b), waarvoor het gemiddelde achterstallige bedrag voor bepaalde delen in Vlaanderen duidelijk groter lijkt te zijn dan elders.

**Kaart 9a: Gemiddelde uitstaande schuld per kredietnemer met een betaling-sachterstand (kredietopeningen) (gegevens uit CKP, eind 2011)**



**Kaart 9b: Gemiddelde uitstaande schuld per kredietnemer met een betaling-sachterstand (hypothecaire kredieten)**





#### 4) Conclusie en in perspectief brengen van de resultaten

Dit artikel beoogde een antwoord te geven op twee vragen. Ten eerste vroegen we ons af of de gegevens van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren (CKP) van de Nationale Bank van België (NBB) geografische verschillen vertoonden op het vlak van krediet en overmatige schuldenlast. Ten tweede wilden we nagaan of deze geografische verschillen in verband konden worden gebracht met een aantal sociaaleconomische factoren.

Onze analyse heeft grote verschillen in de gegevens van de Centrale aan het licht gebracht, zodat we een bevestigend antwoord kunnen geven op de eerste vraag. Bovendien konden de vormen van deze geografische verschillen in verband worden gebracht met de werkloosheid, maar ook met het gemiddelde beschikbare inkomen.

Wanneer we het aantal overeenkomsten bekijken, dan zien we, enerzijds, dat de sociaaleconomisch meest kwetsbare landsdelen ook de landsdelen zijn waar het vaakst een beroep wordt gedaan op consumentenkrediet en minder op hypothecair krediet, en dit, zowel wat het percentage meerderjarige personen die een kredietovereenkomst hebben gesloten als het gemiddelde aantal overeenkomsten per kredietnemer betreft.

Wanneer we de geleende bedragen of achterstallige bedragen bekijken, verschijnt een andere tabel. De meest bevoorrechte landsdelen lenen meer, maar hebben ook een groter gemiddeld achterstallig bedrag. Kredietnemers van de sociaaleconomisch meer kwetsbare regio's hebben dus een groter aantal kredietovereenkomsten, maar voor kleinere bedragen. Wanbetalingen van kredietnemers in armere regio's verwijzen naar kleinere achterstallige bedragen. Hoe moeten deze resultaten worden verklaard? Het lijkt geen twijfel dat de gegevens van de Positieve en Negatieve Centrale in verband kunnen worden gebracht met de werkloosheidsgraad, maar ook met het gemiddeld beschikbare inkomen per inwoner. Deze variabelen verklaren echter niet alles. De echte verklarende factoren van deze geografische verschillen moeten nog gevonden worden, maar het zal, in ieder geval, gaan om sociaaleconomische variabelen die samenhangen met de werkloosheidsgraad en het gemiddeld beschikbare inkomen. Welke zijn deze variabelen?

De literatuur heeft reeds ruimschoots aangetoond dat het schuldenprofiel van gezinnen varieert naargelang hun sociaaleconomische kenmerken. Eveneens delen gezinnen met een overmatige schuldenlast doorgaans bepaalde kenmerken die hun financiële moeilijkheden zouden moeten kunnen verklaren. Sommige onderzoeken hebben significante statistische correlaties aangetoond tussen de schuldenlast en de overmatige schuldenlast van personen en de volgende variabelen: lage scholingsgraad<sup>9</sup>, armoede<sup>10</sup>, een tekort, daling of onderbreking van de inkomsten, een onzekere of instabiele baan of verlies van werk, enz. Ook psychologische factoren en/of gedragsfactoren werden in verband gebracht met problematische schuldenlast<sup>11 12</sup>.

Als in bepaalde regio's een groter percentage van de bevolking de kenmerken vertoont die doorgaans verband houden met overmatige schuldenlast, mogen we verwachten dat de inwoners van deze regio's ook meer met financiële problemen te kampen hebben. Bovendien hangen sommige van bovenstaande kenmerken samen met de grotere of kleinere economische kwetsbaarheid van de gezinnen. De werkloosheidsgraad, die we in onze analyse hebben gebruikt als indicator voor de economische kwetsbaarheid van de gezinnen, is weliswaar niet de belangrijkste oorzaak van overmatige schuldenlast. De sterke correlatie die de werkloosheidsgraad met het percentage kredietnemers met een betalingsachterstand verbindt, zou bijvoorbeeld kunnen worden verklaard doordat de landsdelen met een hogere werkloosheidsgraad een groot percentage personen tellen met een lage scholingsgraad en problemen om een budget te beheren.

---

<sup>9</sup> Livingstone S.M. en Lunt P.K., 1992, "Predicting Personal Debt and Debt Repayment: Psychological, Social and Economic Determinants", *Journal of Economic Psychology*, 13, p.101-134.

<sup>10</sup> DUVIVIER R., NOEL D. et V. VAN KERREBROECK.; "Overmatige schuldenlast: de maatregelen, oorzaken en linken met armoede"; in Armoede in België, D. DIERCKX, N. VAN HERCK en J. VRANKEN (ed.); 2010.

<sup>11</sup> Tokunaga H., 1993, "The Use and Abuse of Consumer Credit Application of Psychological Theory and Research", *Journal of Economic Psychology*, 14, p.285-316.

<sup>12</sup> Livingstone S.M. en Lunt P.K., 1992, "Predicting Personal Debt and Debt Repayment: Psychological, Social and Economic Determinants", *Journal of Economic Psychology*, 13, p.101-134.

Levensgebeurtenissen worden zeer vaak aangehaald om situaties van overmatige schuldenlast te verklaren. Zowel de wetenschappelijke literatuur<sup>13</sup> <sup>14</sup> als enquêtes van het Observatorium bij de Waalse SBD's<sup>15</sup> wijzen op het belang van deze factor om de financiële moeilijkheden van de gezinnen te verklaren. Zo zou een groot deel van de gezinnen met financiële moeilijkheden te maken hebben gehad met baanverlies, scheidingen, en ongeval en/of ziekte van een gezinslid. Naargelang het gezin de gevolgen van deze ongevallen te boven kan komen, zullen deze echter een grotere of kleinere negatieve invloed op de financiële situatie van het gezin hebben.

Kan een levensgebeurtenis de geografische verschillen op het vlak van overmatige schuldenlast verklaren? Er kan weliswaar geargumenteed worden dat een levensgebeurtenis deze geografische verschillen niet kan verklaren aangezien "ongelukken" mensen in alle landsdelen kunnen treffen. De kans op een dergelijke gebeurtenis is niet gelijk verdeeld binnen de bevolking. Hetzelfde geldt voor de middelen waarover men beschikt om deze gebeurtenissen te boven te komen: economisch, sociaal, cultureel, ... kapitaal.

---

<sup>13</sup> Hira T., 1990, "Changes in Factors Influencing Consumer Debt Among Scottish Families, 1984-1987", *Journal of Consumer Studies and Home Economics*, 14, p.165-175.

<sup>14</sup> Cameron, S. en Golby D., 1990, "Correlates of Over-Commitment in a Sample of Crisis Debtors", in Stephen E.G., Webley L.P. and Young B.M., *Applied Economic Psychology in the 1990s*, 1, p.468-475.

<sup>15</sup> Prévention et traitement du surendettement en Région wallonne – Evaluatieverslag 2011, Observatorium Krediet en Schuldenlast, Charleroi, 2011.

